

âşık
edebiyatında
satranç

Dr. Doğan KAYA

ÂŞIK EDEBİYATINDA SATRANÇ

Dr. Doğan KAYA

Sivas – 2019

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
GİRİŞ	9
A. TEK DÖRTLÜK YAZILMIŞ SATRANÇLAR	13
Her Dizesi Ayrı Kalıpta Olan Satranç	13
Babür	13
Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün	14
Asaf Yahya -1	14
Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün	15
Asaf Yahya -2	15
Müf te i lün / Müf te i lün / Müf te i lün / Müf te i lün	16
Nebzî -1	16
Nebzî -2	16
B. BİRİMİ DÖRTLÜK OLAN SATRANÇLAR	17
Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ ilün	17
Gulamî	17
Hadi (Osman Zeki Yücebilgiç)	19
Yusufelili Huzurî (Ali Coşkun)	20
Kıbrıslı Kenzî -1	21
Ayaşlı Esat Muhlis Paşa	22
Posoflu Müdamî -1	23
Zahmî	24
Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün	25
Kenzî -2	25

Me fâ î lûn / Me fâ î lûn / Me fâ î lûn / Me fâ î lûn	26
Hengamî	26
İrşadî	27
Kenzî -3	28
Kenzî -4	29
Mehmet Rüstem Raşid	30
Müs tef î lâ tûn / Müs tef î lâ tûn / Müs tef î lâ tûn /	
Müs tef î lâ tûn	31
Hayrî Halil	31
İbrahim Halil Mantıoğlu	32
Mefharî	33
Tokatlı Nurî	34
Ozan Bindebir -1 (Yüksel Kılıç)	35
HECE ÖLÇÜLÜ SATRANÇLAR	36
A. TEK DÖRTLÜK OLAN HECE ÖLÇÜLÜ SATRANÇLAR	37
Reyhanî	37
ŞahZeMahşer-Osman Öztunç -1	38
B. KOŞMA TARZINDA YAZILMIŞ SATRANÇLAR	39
1. 8 HECELİ SATRANÇLAR	39
Ali Rahmanî -1	40
Ali Rahmanî -2	41
2. 11 HECELİ SATRANÇLAR	42
Zafer Kazancı -1	42
3. 12 HECELİ SATRANÇLAR	43
Ali Rahmanî -3	43
3. 15 HECELİ SATRANÇLAR	44
Mustafa Altınay -1	45
Hikmet Arifi Ataman -1	46
Hikmet Arifi Ataman 2	47
Hikmet Arifi Ataman 3	48

Hikmet Arifi Ataman 4	49
Mustafa Aydın -1	50
Mustafa Aydın -2	51
Sabit Müdamî -2	52
Seyranî	53
Bindebir -1 (Yüksel Kılıç)	54
Zemahşer-Osman Öztunç -2	55
 4. 16 HECELİ SATRANÇLAR	 56
Mustafa Altınay -2	57
Mustafa Altınay -3	58
Celâlî 1	59
Celâlî 2	60
Erdem Can	61
Erdemli 1	62
Erdemli 2	63
İnanî	64
Kadimî -1	65
Kazancı -2	66
Kazancı 3	67
Kul Murtaza 1	68
Kul Murtaza 2	70
Kul Murtaza 3	71
Kul Murtaza 4	72
Kul Murtaza 5	73
Kul Murtaza 6	74
Kul Murtaza 7	75
Kul Murtaza 8	76
Kul Murtaza 9	77
Kul Murtaza 10	78
Kul Murtaza 11	79
Maksut Koca 1	80
Maksut Koca 2	81
Mürsel Sinan	82
Öksüz Ozan	83
Sancak 1	84
Sancak 2	85
Sancak 3	86

Sefil Selimî	87
Selvinaz 1	88
Sümmanîoğlu 1	89
Sümmanîoğlu 2	90
Sümmanioğlu 3	91
Yağız Ozan	92
Zeynel	93
 5. 20 HECELİ SATRANÇLAR	 94
Kadimî -2	94
Sabit Müdamî 3	95
Selvinaz 2	96
Zeynel	97
 KAYNAKÇA	 98

ÖNSÖZ

Âşık edebiyatı şiir şekillerinden birçoğu ile ilgili problemler vardır ve aydınlanmayı beklemektedir. Biz bu eserimizde söz konusu şekillerden “Satranç” konusunda bugüne kadar anlatıla gelen yanlışlıkları ve eksik bilgilere açıklık getirmeye çalıştık.

Satrançla ilgili olarak daha önce 1997 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığınca tertiplenen *V. Milletlerarası Türk Folklor Kongresinde “Satranç ve Vezn-i Aher Üzerine Düşünceler”* adı ile bir bildiri sunmuştum. Aradan geçen zaman içerisinde bu konudaki derlemelerimizi devam ettirdik ve topladığımız malzemelerle bu konuda daha objektif değerlendirmeler yapma imkânımız oldu. Tabi bu arada çalışmamız, bildiri boyutlarını kat kat aştı ve kitap olacak hacme ulaştı. Böylelikle bu kitap vücut buldu.

Kitabımızda 43 şaire ait 80 satranç şiir tespit edebildim. Söz konusu şairlerin adları şöyledir:

Ali Rahmanî (3 adet), Asaf Yahya (2), Ayaşlı Esat Muhlis Paşa, Babür, Bindebir (2), Celâlî (2), Erdem Can, Erdemli (2), Gulamî, Hadi (Osman Zeki Yücebilgiç), Hayrî Halil, Hengamî, Hikmet Arifi Ataman (4), İbrahim Halil Mantoğlu, İnanî, İrşadî, Kadimî (2), Kıbrıslı Kenzî (4), Kul Murtaza (11), Maksut Koca (2), Mefharî, Mehmet Rüstem Raşid, Mustafa Altınay (3), Mustafa Aydın (2), Mürsel Sinan, Nebzî (2), Ozan Bindebir -1 (Yüksel Kılıç), Öksüz Ozan, Reyhanî, Sabit Müdamî (3), Sancak (3), Sefil Selimî, Selvinaz (2), Seyranî, Sümmanioğlu (3), ŞahZeMahşer-Osman Öztunç (2), Tokatlı Nurî, Yusufelili Huzurî (Ali Coşkun), Zafer Kazancı (3), Yağız Ozan, Zahmî, Zeynel, Zeynelî. Görüldüğü gibi şairler içinde en fazla satranç yazmış olan şair olarak 11 şiirle Kul Murtaza öne çıkmaktadır. Onu 4'er şiirle Kıbrıslı Kenzî, Hikmet Arifi Ataman izlemektedir.

Kitabımızın, bu alanda, Türk kültürüne katkı sağlayacağını ümit etmekteyiz.

23 Nisan 2019

Dr. Doğan KAYA

GİRİŞ

Satranç sözünün Hintçe *sadrenğ* yahut Arapça *sadrenc* kelimelerinden geldiği söylenmektedir.

Satranca şairler, *şatranç*, *nev-i şatranç* (Yozgatlı Hüznî) ve *santranc* / *santrac* (Kıbrıslı Kenzî) gibi isimler de vermektedirler. Bu şekildeki şiirlere niçin satranç denildiği birtakım sebeplere bağlanmıştır. Sözgelisi, satrancın irticalen söylenmesi hayli zor olduğundan bu şiirlere sad-renc denilmiş ve bu isim satranç haline dönüşmüştür. Bir başka sebep de, meşhur satranç oyununun¹ tahtasındaki şekil gibi, sözlerin soldan sağa-yukarıdan aşağıya okunabilecek şekilde dizilmiş olmasının benzerliğidir. Satranç oyununa *şatranç*, *şatrenç* veya *şatrenk* denildiği de olur.

Şiirlerini hece ile ortaya koyan halk şairleri, zaman zaman aruz vezni ile de şiirler vücuda getirmişlerdir. Bunda, bir bakıma kendilerini hor gören divan şairlerine karşı güçlerini gösterme kaygısının önemli

¹ Satranç, rivayete göre *Hakîm Nasır Dühr* tarafından icad edilmiştir. Hind Hükümdarı *Talmend*, Çinlilerle yaptığı savaşta mağlup olunca, filin üzerindeki tahtında iken üzüntüsünden hayatını kaybeder. Annesi de oğlunun ölümüne dayanamaz, içi yanar, divane olur. Onu teselli etmek için Hind hekimlerinden *Sehnese bin Dâhir* satranca icad eder. Kadıncağz da bu oyunla kendisini avutur (Ahmet Tal'at Onay, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Ankara, 1992, s. 392-393.).

Oyunun icadı üzerine anlatılan diğer söylentiler şöyledir:

*Satranç, *Hakîm Dahirî Hindî* yahut oğlu *Sıssa* tarafından icat edilmiştir. Sıssa'nın oğlu *Leclâc* / *Leylâc* tarafından her tarafa yayılmıştır.

*Satranç, Hindistan'da bir Brehmen tarafından bulunmuştur. Brehmen, ülkenin şahına satranç oyununu öğretir. Bundan memnun kalan Şah, Brehmen'i ödüllendirmek ister. Brehmen 64 kare olan satrancın ilkinde 1, ikincisine 2, üçüncüsüne 4, dördüncüsüne 8 olmak üzere her kareye karşılık iki misli buğday vermesini ister. Brehmen'i alçak gönüllü bulan Şah, teklifi kabul eder. Brehmen'in istediği buğday 18 446 744 073 709 551 616 rakamına ulaşır ki, bu kadar buğday yetiştirmek için dünyanın 64 misli büyüklüğünde bir kara parçasına ihtiyaç duyulur.

*Eski Arap kaynaklarına göre, satranca, Truva'nın kuşatılması sırasında *Palamedes* bulmuştur.

Satranç taşlarında bir görüşe göre, Şah kâinatı temsil eder. Diğer taşlarda *enasır-ı erba* remzedilmiştir. Vezir *ateşi*, kale *toprağı*, fil *havayı*, at da *suyu* temsil eder (Mehmet Arslan, "Divan Şiirinde Satranç ve Satranç İstilahları", *Yedi İklim*, S. 33, Aralık 1992, s. 30-37.).

rolü olmuştur. Hatta divan şairlerine duyulan tepki ve kendilerinin gücünü ispatlama hissi o boyutlara varmıştır ki, ağırlıklı olarak kullanılan külfetli lisan ve mazmunlar, hece ile yazılan şiirlere kadar sirayet etmiştir. Farklı aruz kalıplarıyla *divan*, *semaî*, *kalenderî*, *selis*, *satranç* ve *vezn-i âhar* gibi şiirler yazan halk şairlerinin bu alanda başarı sağladıkları pek söylenemez.

Öncelikle şunu belirtelim ki satrancın belli bir kalıbı yoktur. Satrancın en önemli özelliği satranç / dama tahtası düzeninde oluşturulmuş şiir olmalarıdır. Aşağıda da belirttiğimiz üzere hem aruzun hem de hecenin muhtelif kalıplarıyla vücuda getirilebilirler.

Elimizde, satranç şeklinde yazılmış pek çok örnek bulunmaktadır. Ne var ki bunların kendi içlerinde şekil itibariyle çeşitli farklılıklar gösterirler. Eski şiir mecmualarında veya cönklerde bu şiirlerin “satranç” olarak adlandırılmalarının yanında Semâî (Hengamî), Divan Satranç (Seyranî) olarak kaydedildiğine rastlamaktayız.

Satrançlar hem aruz hem de hece ölçüsüyle yazılmışlardır. Tespit ettiğimiz örneklerden hareketle gösterdikleri farklılıkları şu şekilde gruplandırabiliriz.

Aruzla yazılmış şiirler şu kalıplarla yazılmışlardır:

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ ilün

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

Müf te i lün / Müf te i lün / Müf te i lün / Müf te i lün

Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün

Hece ölçüsüyle yazılan satrançlarda ise şu kalıpların kullanıldığı görülür.

8 Heceli Satrançlar

11 Heceli Satrançlar

12 Heceli Satrançlar

15 Heceli Satrançlar

16 Heceli Satrançlar

20 Heceli Satrançlar

Türk Edebiyatında tespitlerimize göre satranç şiir şekline ait ilk örnek hükümdar şair *Babür* tarafından ortaya konulmuştur. Şiir tek dörtlüktür ve her dizesi aruzun farklı kalıbıyla yazılmıştır.

Edebiyatımızda bu tip şiirlerin sayısı oldukça azdır. Buna rağmen şairler satranç yazmaya karşı ilgi duymuşlardır. Hatta lâ-edri bir beyitte bile meçhul san'atçının böyle bir gayret içinde olduğunu görürüz.

<i>Müşkil</i>	<i>âşık-ı</i>	<i>bî-vefâya</i>
<i>Ancak</i>	<i>olmak</i>	<i>doğrusu</i>
<i>Zahmet</i>	<i>râzı her</i>	<i>cefâya</i>

Mânâsız sözlerin bir araya getirildiği bir üçlük gibi görünen yukarıdaki ifadelerde, birinci ve üçüncü mısralar ayrı ayrı olarak ikinci mısra ile birleştirildiğinde şu beyit ortaya çıkar:

Müşkil ancak âşık olmak bî-vefâya doğrusu
*Zahmet ancak râzı olmak her cefâya doğrusu*²

Satranç yazma zor bir iş olmasına rağmen, birçok şair acaba niçin buna gerek duyar? Zannımızca, böylesine zor şiiri yazmakla, şiirlerinde kelime oyunları yapmakta mahir olan divan şairlerine nispet olarak, kendilerine bir paye çıkarmak düşüncesi şairleri satranç yazmaya yönelten başlıca sebeptir.

Konusu genellikle *aşk* ve *güzellik* olan satrançların, *fikrî* (Asaf Yahya, Erzurumlu Rahmanî), *dinî* (Hayrî Halil, Posoflu Sabit Müdamî), *tasavvufî* (Kâmilî), *öğüt* (Kenzî, Rahmanî), *şahsî* (Erdem Can), *yergi* (Kenzî) ve *millî* (Erdemli, Zeynel) konularda da yazılmış örnekleri vardır.

Bu şiirler, aruzlu şekillerden vezin ve ezgi yönü ile ayrılırlar.

Cönklerde ve yazılı kaynaklarda vezn-i âhar ibaresiyle ortaya konulan şiirler de murabba şeklinde yazılır. Bu şeklin en önemli tarafı, her dizinin taktillerle dört parçaya bölünmesi ve her parçanın / taktinin sırasıyla yukarıdan aşağı okunduğunda da aynı sözlerin tekrar ortaya çıkması esasına dayanır. Yani taktiller rakamlandırılacak olursa şöyle bir düzen ortaya çıkar:

² Nâzım H. Polat, "Ömer Seyfeddin Biyografyasına Ek", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S.1, Sivas,1995, s. 30.

1	2	3	4
2	3	4	5
3	4	5	6
4	5	6	7

Bu şiirlerin kafiye düzenleri ise; aaab, ccbb, dddb, xxxb şeklindedir.

Birtakım eserlerde *Müf te i lün / Müf te i lün / Müf te i lün / Müf te i lün* kalıbıyla yahut *Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün* kalıbıyla tekrar ifadeleri konularak beyit veya bentlerle yazılmış şiirlere de satranç adı verilmiştir. Elimizde Erbabî (1884-1966)³, Kâmil⁴ ve Nebzî⁵'ye ait örnekler ile Yozgatlı Hüznî⁶, Tokatlı Nurî⁷, Merzifonlu Sabrî⁸ ve Sabit Müdamî⁹'nin aruzun *Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün*, hecenin 5+5 kalıbıyla yazılmış 6 yahut dizeli 8 bentlerle vücuda getirdikleri satranç örnekleri bulunmaktadır. Ne var ki bunlar yukarıda sözünü ettiğimiz satranç tahtası düzeninde oluşturulmuş şiirler değildir. Bu bakımdan söz konusu örnekleri kitabımıza dahil etmedik.

³ Sivaslı Ahmed Fehmi Erturan'ın "Keşkül" Adlı Şiir Defteri, s. 17. Prof. Dr. Adem Ceyhan Arşivi)

⁴ Hikmet Dizdaroğlu, *Halk Şiirinde Türler*, Ankara, 1969, s. 145.

⁵ Sait Okumuş, Sait Okumuş, *Nebzî Divanı*, Konya, 2007, s. 467 (Selçuk Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi).

⁶ M. Öcal Oğuz, *Yozgatlı Hüznî*, Ankara, 1988, s. 207-208.

⁷ Hikmet Dizdaroğlu, a.g.e., s.142. Bu şiir belirtilen kaynakta, ilk bölümünü aldığımız ve aşağıda gösterdiğimiz gibi üçlük düzende kaydedilmiştir:

Ey cân-ı âlem bir ince belsin her sırra mahrem sen bî-bedelsin
Ey cân-ı âlem her sırra mahrem vay gonca gül fem gâyet güzelsin
Gayet güzelsinsen bî-bedelsin bir ince belsin tûl-i emelsin

⁸ Orhan Bilgin, *Merzifonlu İki Şair: Eyüp Sabri-Hıfzî*, İstanbul, 1992, s. 57-59. / Vehbi Cem Aşkun, *Merzifon Şairleri*, Merzifon, 1937, s. 36. (Bu şiir de 24. dipnotta gösterilen şiir gibi üçlüklerle kaydedilmiştir.)

⁹ Bekir Sami Özsoy-Halil İbrahim Ataman, a.g.e., s. 20-8-209.

Belirtilen kaynakta bu şiir, aşağıda örnek olarak aldığımız ilk dörtlükteki gibi üçlüklerle yazılmıştır.

Ey lebi gonca sırmalı telsin pek beli ince hem nazik elsin
Ey lebi gonca pek beli ince emasil nice sen bî-bedelsin
Sen bî-bedelsin hem nazik sırmalı telsin sonsuz güzelsin

A. TEK DÖRTLÜK YAZILMIŞ SATRAÇLAR

Her Dizesi Ayrı Kalıpta Olan Satraç

Babür (14 Şubat 1483-26 Aralık 1530)

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Türk Edebiyatında satraç şiir şeklinin ilki hükümdar şair Babür'e aittir. Şiirin konusu aşktır ve kafiye düzeni; *a a a a* şeklindedir. Babür'ün tek dörtlük olarak yazdığı ve her dizesi ayrı kalıpta olan şiir şöyledir:

Tespitlerimize göre satraç tarzında yazılmış ilk ve tek örnek Babür Şah'a aittir.

Babür:

I. --. / .--. / .--- / -

II. --. / .--. / .--- / -

III. --. / .--. / .--- / --

IV. .--. / .--. / .--. / .-

I.	<i>Yitti mini öltürgeli</i>	<i>âhır</i>	<i>hicrân</i>
II.	<i>Öltürgeli koyma</i>	<i>mini kutkar</i>	<i>iy cân</i>
III.	<i>Ahır mini kutkar</i>	<i>bu firâk</i>	<i>asru yaman</i>
IV.	<i>Hicrân i(y) cân</i>	<i>asru yaman</i>	<i>âh u figân</i> ¹⁰

[Hicran, sonunda beni öldürmek üzere ulaştı.

Ey can (sevgili) beni ölmeye bırakma kurtar.

Bu ayrılık çok yaman, artık beni kurtar.

Ey can (sevgili) ayrılık ah ve figan, çok yaman.]

¹⁰ Bilâl Yücel, *Babür Divanı*, Atatürk Kültür ve Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 1995, s. 303.

Tek dörtlük olarak yazılmış olan satranlarda belli bir kalıba uyma esası yoktur, farklı kalıplarda olabilirler. Aşağıya kaydettiğimiz *Yavuz Sultan Selim*, *Asaf Yhya* (2 adet) ve *Nebzî* (2 adet) 'ye ait beş şiir aruzun řu kalıplarıyla yazılmıştır: (Ms tef i lâ tn / Ms tef i lâ tn / Ms tef i lâ tn / Ms tef i lâ tn), Fâ i lâ tn / Fâ i lâ tn / Fâ i lâ tn / Fâ i ln), (Mf te i ln / Mf te i ln / Mf te i ln / Mf te i ln)

Ms tef i lâ tn / Ms tef i lâ tn / Ms tef i lâ tn / Ms tef i lâ tn

Asaf Yahya -1

Erbâb-ı izzet	yârân-ı sohbet	bezm-i muhabbet	bir dildâr ister
Yârân-ı sohbet	ahsen-i lfet	řevk ile elbet	bir sâgar ister
Bezm-i muhabbet	řevk ile elbet	bir dâr-ı adet	râmiř-ger ister
Bir dildâr ister	bir sâgar ister	râmiř-ger ister	tenhâ yer ister ¹¹

¹¹ *Güneyde Kültür*, VI (70), 12. 1994, s. 29.

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

Aşağıya kaydettiğimiz şiir Yavuz Sultan Selim¹² -Kanunî Sultan Süleyman¹³ yahut Ziya Paşa'ya¹⁴ izafe edilen şiir.

Sanma şâhım	herkesi sen	sadıkane	yâr olur
Herkesi sen	dost mu sandın	belki ol	ağyar olur
Sadıkane	belki ol	âlemde bir	dildar olur
Yâr olur	ağyar olur	dildar olur	serdar olur

Asaf Yahya -2

Âdem oldur	cümle halka	her zamanda	dad eder
Cümle halka	can ü dilden	rahm edip	imdad eder
Her zamanda	rahm edip	bî-kesleri	dilşad eder
Dad eder	imdat eder	dilşad eder	irşad eder ¹⁵

¹² Ömer Kılıç, *İrfan Pınarları*, İstanbul, 1968, s. 16.

¹³ *Güneyde Kültür*, VI (70), 12.1994, s. 9.

¹⁴ Nejat Birdoğan, "Türk Halk Edebiyatına Divandan Sızmalar", *Türk Folklor Araştırmaları*, IX (183), 10.1964, s. 3551.

¹⁵ Asaf Yahya, *Güneyde Kültür*, VI (70), 12.1994, s. 29.

Nebzî -1**Müf te i lün / Müf te i lün / Müf te i lün / Müf te i lün**

Ey yüzi meh	zülfü siyeh	gabgabıçeh	sâle-i deh
Zülfî siyeh	la'lışefeh	şânınebeh	âlî-nigeh
Gabgabıçeh	şânınebeh	her şebah	sîm- küleh
Sâle-i deh	âlî-nigeh	sîm-küleah	âleme şeh ¹⁶

Nebzî -2

Ey ruhi gül	gonca dehen	kaddibülent	serv-i semen
Gonca dehen	sünbül-i bûy	nergis-i çeşm	gülbin-i men
Kaddi Bülent	nergis-i çeşm	gamze sinân	çâh-ı zekân
Serv-i semen	gülbin-i men	çâh-ı zekân	mahbes-i men ¹⁷

¹⁶ Sait Okumuş, *Nebzî Divanı*, Konya, 2007, s. 466 (Selçuk Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi).

¹⁷ Sait Okumuş, a. g. e., s. 466.

B. BİRİMİ DÖRTLÜK OLAN SANTRANÇLAR

Aruz ölçüsünün dört farklı kalıbıyla yazılmışlardır. Tespit ettiğimiz şiirlerin sayısı 17'dir. Sözkonusu şiirlerin ait olduğu kalıpların başlıcası şunlardır:

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâilün
Me fâ î lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün
Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün
Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün

1. Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / fâilün

Bu ölçü ile yazılmış 7 şiir tespit ettik. Genellikle aşk konulu olan bu şiirlerin sahibi; *Gulamî, Hadi, Yusufeli Huzurî, Kıbrıslı Kenzî, Ayaşlı Esat Muhlis Paşa, Posoflu Müdamî, Zahmî*'dir.

Gulamî (Abdülkâdir, 1854-1886)

Hayli demdir	hasretinle	nâ-tüvânım	rûz u şeb
Hasretinle	cânım erdi	cân-ı men	nezdîk-i leb
Nâ-tüvânım	cân-ı men	bak hâlîme	kılma aceb
Rûz u şeb	nezdîk-i leb	kılma aceb	cânım benim
Çünenîsün	bed-şiyemdür	bizlere yok	rağbetin
Bed-şiyemdür	mahremânun	ruz u şeb	hem-sohbetin
Bizlere yok	ruz u şeb	hem hürmetin	hem izzetin
Rağbetin	hem-sohbetin	hem izzetin	tâb-ı tenim
Nûr-ı çeşmim	serde tâcım	tende cânım	bir kere
Serde tâcım	dürr-i lutfun	virmezem	bin gevhere
Tende cânım	kiymeti	valsın değer	sad cevhere
Bir kere	bin gevhere	sad cevhere	pür-ma'denim

Alma âhım	kec külâhın	gel yakîn ol	âşıkâ
Kec külâhın	eğri bakma	cânib-i	dîl-Vâmık'a
Gel yakîn ol	al gönül	rahm it şeha	hem sadıka
Âşıkâ	dîl-Vâmık'a	hem sadıka	sîm-i tenim
Âferinbad	ey <i>Gulamî</i>	dir bu nazma	şâirin
Ey <i>Gulamî</i>	sahib-insaf	olsalar	ger nâzırân
Dir bu nazma	âferin	ehl-i hüner	ehl-i beyan
Şâirin	ger nâzırân	ehl-i beyan	şî'rim benim ¹⁸

¹⁸*Gulamî Divanı*, İstanbul, 1291, s. 66.

Hadi (Osman Zeki Yücebilgiç) (1887-1963)

Oldur ancak	merd-i kâmil	halka nafi	yâr olur
Merd-i kâmil	bağ-ı âlem	zîneti	gülnâr olur
Halka nafi	zîneti	hâmil olan	dildâr olur
Yâr olur	gülnâr olur	dildâr olur	serdâr olur
Cân u dilden	oldu âşık	rah-ı aşkda	çille-keş
Oldu âşık	nefsi dâra	asılıp	merdâna eş
Rah-ı aşkda	asılıp	dost zülfüne	Mansur-veş
Çille-keş	merdâna eş	Mansur-veş	berdâr olur
Âcize hep	âdet olmuş	zulm ederler	bî-sebep
Âdet olmuş	bu rezâlet	böylece	niçin aceb
Zulm ederler	böylece hep	sabriderler	ehl-i edep
Bî-sebep	niçin aceb	ehl-i edep	ısrâr olur
Bir libasdır	hüsn-i ahlak	kim giyerse	erdir ol
Hüsn-i ahlak	pek müzeyyen	hil'ati	efhardur ol
Kim giyerse	hil'ati nur	yıldızı	ebherdür ol
Erdur ol	efhardur ol	ebherdür ol	bî-hâr olur
Eyleyenler	nâsı ızzar	şol güruh ki	câhilin
Nâsı ızzar	eylemekle	zevk alur	eyler ziyân
Şol güruh ki	zevk alur	her dâimî	söyler yalan
Câhilin	eyler ziyân	söyler yalan	bî-âr olur
Eyler <i>Hâdî</i>	ârif Hakk'a	çok niyazlar	her seher
Ârif Hakk'a	her nefeste	vuslatı	ümmîd eder
Çok niyazlar	vuslatı	te'min için	dosttan haber
Her seher	ümmîd eder	dosttan haber	bîdâr olur ¹⁹

¹⁹ Avni Onat, *Hadi Divanı* (Osman Zeki Özbilgiç), [İstanbul], 1965, s. 69.

Yusufelili Huzurî (Ali Coşkun, 1886-1951)

Ol peri rû	çeşm-i âhû	mehlikâlar	canıdır
Çeşm-i âhû	zülfü hoş-bû	cânımın	cânânıdır
Mehlikâlar	cânımın	eğlencesi	candan aziz
Cânıdır	cânânıdır	candan aziz	mihmânıdır
Mübtelâ-yı	derd-i aşkı	ol perînin	cism ü cân
Derd-i aşkı	kim çekerse	istemez	mülk-i cihân
Ol perînin	istemez	üftâdesi	bağ-ı cinân
Cism ü cân	mülk-i cihân	bağ-ı cinân	kurbânıdır.
Hal ü hattı	nâzenindir	her edâsı	dil-rübâ
Nâzenindir	şûh-ı mümtâz	neş'edâr	sâhip vefâ
Her edâsı	neş'edâr	âyine-veş	ibret nümâ
Dil rübâ	sâhip vefâ	ibretnümâ	ünvânıdır
Hamd-i bîhad	tâzelendi	sâyesinde	bezm-i Cem
Tazelendi	câm-ı gül-gûn	zümre-yi	âlî himem
Sâyesinde	zümre-yi	uşşâk bütün	erbâb-ı dem
Bezm-i Cem	âlî himem	erbâb-ı dem	meydanıdır
Ey <i>Huzûrî</i>	bârekallâh	yazdı kâmil	nazm-ı ter
Bârekallâh	kadri vardır	her sözün	manend-i zer
Yazdı kâmil	her sözün	hikmette bir	mûciz eser
Nazm-ı ter	mânend-i zer	mûciz eser	divânıdır ²⁰

²⁰ Ali Rıza Önder, "Âşık Ali Huzurî Coşkun", *Türk Folklor Araştırmaları*, II (40), 11.1952, s. 640. / Hikmet Dizdaroğlu, *Halk Şiirinde Türler*, Ankara, 1969, s. 143. / Mustafa Adil Özder, *Huzurî Divanı* (Yay. Haz. Muammer Demirel), Samsun, 2015, s. 4.

Kıbrıslı Kenzî -1 (İbrahim Kasım, Lefkoşa 1796-Edirne' de 1839)

Assılalar	eylemişsin	geldi değdi	nâleler
Eylemişsin	merd-i da'vâ	bezmde	itdi eser
Geldi değdi	bezmde	nâme gibi	bu nazm-ı ter
Nâleler	itdi eser	bu nazm-ı ter	virdi haber
Şi'r-i hikmet	bizlere bir	dâd-ı Hak'dır	tâ ezel
Bizlere bir	genc-i aşkdır	bahş idüp	ol lem-yazel
Dâd-ı Hakdır	bahş idüp	âşıklara	amma güzel
Tâ ezel ol	ol lem-yazel	amma güzel	sun'-ı kader
Hizmet eyle	bir kemâle	sıdk ile var	varı gör
Bir kemâle	cândan	teslim ol	dildârı gör
Sıdk ile var	teslim ol	âriflere	yalvarı gör
Varı gör	dildârı gör	yalvarı gör	şâm u seher
<i>Kenzî</i> tanzîr	oldu rengin	sanırac-ı	fâilât
Oldu rengin	işbu lügaz	ma'rifet	ilm-i necât
Sanırac-ı	ma'rifet	şâ'irlere	âb-ı hayât
Fâ i lâ t	ilm-i necât	âb-ı hayât	kim nûş ider ²¹

²¹ Harid Fedâî, *Kıbrıslı Âşık Kenzî Dîvanı III*, Yorum Matbaası, 1993, s. 8. / Harid Fedâî, "Kıbrıslı Âşık Kenzî'nin Satrançları", *Türk Bankası Kültür Sanat Dergisi*, S. 15, 9.1994, s. 4.

Ayaşlı Esat Muhlis Paşa (1780-1850)

Dil-rübâsın	bî-vefâsın	ey cefâ-cû	nevcivân
Bî-vefâsın	ey cefâ-cû	nevcivan	hâlim yaman
Ey cefâ-cû	nevcivân	hâlim yaman	senden aman
Nevcivân	hâlim yaman	senden aman	saddü'l-aman
Muktezâ-yı	tali'imdir	derd-i aşkın	zâriyım
Tali'imdir	derd-i aşkın	zâriyım	bî-mâriyım
Derd-i aşkın	zâriyım	bî-mâriyım	gamhâriyım
Zâriyım	bî-mâriyım	gamhâriyım	kârım figân
Tâ ezelden	mest-i aşkı	sunma sâkî	câm-ı Cem
Mest-i aşkı	sunma sâkî	câm-ı Cem	nûş eylemem
Sunma sâkî	Câm-ı cem	nûş eylemem	hayretteyim
Câm-ı Cem	nûş eylemem	hayretteyem	dâim hemân
<i>Muhlisâ</i>	gülsitân-ı	aşka geldik	çün hezâr
Gülsitân-ı	aşka geldik	çün hezâr-ı	nâlekâr
Aşka geldik	çün hezâr-ı	nâlekâr-ı	nevbahâr
Çün hezâr-ı	nâlekâr-ı	nevbahâr	ol her zaman ²²

²² Bedri Noyan, "Ayaşlı Abdi Efendi Cöngünün Tedkiki", *Halk Kültürü* 1984/4, İstanbul, 1985, s. 109-110.

Posoflu Müdamî -1 (*Sabit Ataman, Posof-Demirdöven köyü, 1914–1968*)

Rabb'im Allah	Celleşanu	Hak keremler	kânıdır
Celleşanu	on sekiz bin	âlemin	sultanıdır.
Hak keremler	âlemin	üstüne	rahmiyle bakar
Kânıdır	sultanıdır	rahmiyle bakar	Ganî'dir
Peygamberim	Mustafâ'dır	nûr-ı zâtı	Zü'l-celâl
Mustâfa'dır	Fahr-ı âlem	buyurdu	azze ve cel
Nûr-ı zâtı	buyurdu	yek-dânesin	hem-bî-bedel
Zü'l-celâl	azze ve cel	hem bî-bedel	fermânıdır
Ba'de-senâ	erdi ilim	fetholundu	bâbımız
Erdi ilim	çün cihâna	yetiştı	matlabımız
Fetholundu	yetiştı	imdâda	kitâbımız
Bâbımız	matlabımız	kitâbımız	Kur'ân'ıdır
Ehl-i sünnet	ve'l cemâat	mezhebimdir	lâcerem
Ve'l cemâat	fi'l-beşâret	meskeni	Beytü'l-Harem
Mezhebimdir	meskeni	Hacc-ı ekber	Huld-ı İrem
Lâcerem	Beytü'l-Harem	Huld-ı İrem	ihsânıdır
Ey <i>Müdamî</i>	bî-kusûrdur	cevher olan	sendeki
Bî-kusûrdur	la'l ü yakut	varsa ne	haznendeki
Cevher olan	varsa ne	haznendeki	lisandaki
Sendeki	haznendeki	lisandaki	Rahmanîdir ²³

²³ N. R. Balcıoğlu, "Posoflu Müdamî-III", *Türk Folklor Araştırmaları*, VI (149), 12.1961, s. 2584. / Bekir Sami Özsoy-Halil İbrahim Ataman, *Posoflu Âşık Sabit Müdamî*, Kayseri, 1993, s. 208.

Zahmî (Ahmet, Çankırı, Vef. H. 1283 M, 1870)

Ey nigârım	hep pazarım	kisb ü kârım	sendedir
Hep pazarım	kisb ü kârım	cümle varım	sendedir
Kisb ü kârım	cümle varım	âh ü zârım	sendedir
Cümle varım	âh ü zârım	gülizârım	sendedir
Şah-ı server	heft-kışver	lutfun ister	cümle kul
Heft-kışver	lutfun ister	cümle kul	sen kıl kabul
Lutfun ister	cümle kul	sen kıl kabul	hem sağ u sol
Cümle kul	sen kıl kabul	her ne ararım	sendedir
Sırrı esbak	cism-i mutlak	sendedir hak	nazenin
Cism-i mutlak	sendedir hak	nazenin	ilme'l-yakin
Sendedir hak	nâzenin	ilme'l-yakin	ayne'l-yakin
Nazenin	ilme'l-yakin	didar-ı yarım	sendedir
Sırr-ı akdem	râz-ı alem	şah-ı âlem	tut elin
Râz-ı alem	şah-ı âlem	tut elin	bağla belin
Şah-ı âlem	tut elin	bağla belin	Zahmî kulun
Tut elin	bağla belin	Zahmî kulun	sendedir ²⁴

²⁴ Ahmet Talat Onay, *Çankırı Şairleri*, Çankırı, 1932, s. 184-185.

Mef û lû / Me fâ î lû / Me fâ î lû / Fe û lûn

Kenzî -2

Gazel-i satranc Kenzî gayed

Ol mâh ki	nâ-bendelere	eyleye	ihsan
Nâ bendelere	şah	gerek lutf-ı	firâvân
Eyleye	gerek lutf	bize yâr	nümâyân
İhsân	firâvân	nümâyân	ide hûbân
Murg-ı dil	nâlişde kodu	gonce-i	ra'nâ
Nâlişde kodu	âh-ı	hezârân	gül-i zibâ
Gonce-i	hezârân	öte git der	leb-i hamrâ
Ra'nâ	gül-i zîbâ	leb-i hamrâ	dil-i handân
Bir güzide	ol kân-ı kerem	eylese	ülfet
Ol kân-ı kerem	gâh	sezâdır	hem izzet
Eylese	sezâdır	dem-i vuslat	ne inâyet
Ülfet	heme izzet	ne inâyet	gele cânâ
Gâyet ile	âsân gelür	Kenzî ye	santranc
Âsân gelür	râh-ı	kalender	dil-i emvâc
Kenzî ye	kalender	oku ammâ	ki gözün aç
Santranc	dil-i emvac	ki gözün aç	bu ne evzân ²⁵

²⁵ Harid Fedai, "Kıbrıslı Âşık Kenzî'nin Satrançları", *Türk Bankası Kültür Sanat Dergisi*, S. 15, 9.1994, s. 7.

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

Hengâmî (Ruscuk, ? - Bursa 1873)

Efendim gel	bana bildir	bi istiğnâ	ne âdetir
Bana bildir	bu istiğna	ne âdettir	adalettir
Bi istiğna	ne âdettir	adâlettir	halâvettir
Ne âdettir	adâlettir	halâvettir	nezâkettir
Nice ta'rif	edem medhin	bu âlemde	senin dilber
Edem medhin	bu âlemde	senin dilber	ruyin enver
Bu âlemde	senin dilber	ruyin enver	lebin sükker
Senin dilber	ruyin enver	lebin sükker	saadettir
Yanağında	açılmıştır	o gonca-ter	gül-i ra'nâ
Açılmıştır	o gonca-ter	gül-i ra'nâ	gözü şehlâ
O gonca-ter	gül'i ra'nâ	gözü şehlâ	ne hub sevdâ
Gül-i ra'nâ	gözü şehlâ	ne hub sevdâ	ne takattir
Cüda kılmaz	seni <i>Hengâm</i>	bedenden can	cüda olsa
Seni <i>Hengâm</i>	bedenden can	cüda olsa	feda olsa
Bedenden can	cüda olsa	feda olsa	geda olsa
Cüda olsa	feda olsa	geda olsa	şefaattir ²⁶

²⁶ Sadeddin Nüzhet [Ergun], *Hengâmî*, İstanbul, [1933], s. 43.

İrşadî (Niğde, XIX. Yüzyıl)

Ruhın ahmer	dişin gevher	şehâ zülfün	muteberdir
Dişin gevher	kaddın ar' ar	o meh rûyın	gül-i terdir
Şehâ zülfün	muteberdir	o gül bûyın	mu' attardir
Muteberdir	gül-i terdür	mu' attardur	ne enverdir

O tûba mı	ne bâlâdur	acep yoksa	miyânın mı
Ne bâlâdur	senin kaddın	o bülbül mü	lisanın mı
Acep yoksa	o bülbül mü	o bir hokka	dehanın mı
Miyânın mı	lisanın mı	dehanın mı	ne sükkerdir

Bu ne tendür	bu ne ahsen	bu ne nergis	bu ne âhû
Bu ne ahsen	bu ne hurşid	bu ne müjgân	bu ne lü' lü
Bu ne nergis	bu ne müjgân	bu ne dendân	bu ne ebrû
Bu ne âhû	bu ne lü' lü	bu ne ebrû	ne güherdir

<i>A İrşadî</i>	bu didara	ne dersin sen	ey bî-çare
Bu didara	ider tahsin	gören âşık	hem avare
Ne dersin sen	gören âşık	düşer nâra	nedir çare
Ey bî-çare	hem avare	nedir çare	mukarrerdir ²⁷

²⁷ Namık Aslan, "Niğde Bor Kaynaklı Dört Cönk ve Muhtemel Niğdeli Âşıklar", *Akpınar*, S. 25, Ocak-Şubat 2010, s. 28.

Kenzî -3

Güzel mislin	bulunmaz hiç	güzel içre	sadakatte
Bulunmaz hiç	gözüm nuru	sana akran	velâyette
Güzel içre	sana akran	ne mümkündür	nezakette
Sadakatte	velâyette	nezakette	halâvetde
Gel ey dilber	ruhın ahmer	lebin sükker	yanağın gül
Ruhın ahmer	ruyın enver	kokar anber	saçın sümbül
Lebin sükker	kokar anber	dehânın ter	dilin bülbül
Yanağın gül	saçın sümbül	dilin bülbül	fesahette
Bizi gamdan	halâs eyle	visalinle	gel ey afet
Halâs eyle	dil ü canım	kerem kıl gel	peri suret
Visalinle	kerem kıl gel	tulû eyle	kamer tal'at
Gel ey afet	peri suret	kemer tal'at	saadette
Şehâ Kenzî	kulun kemter	sana çaker	inayet kıl
Kulun kemter	atâ ister	vefa göster	adâlet kıl
Sana çaker	vefa göster	şeh-i kişver	şefaât kıl
İnayet kıl	adâlet kıl	şefaât kıl	kıyamette ²⁸

²⁸ Harid Fedaî, "Kıbrıslı Âşık Kenzî'nin Satrançları", *Türk Bankası Kültür Sanat Dergisi*, S. 15, 9. 1994, s. 6.

Kenzî -4

Ne bilsin her	taharetiz	nedir nakıs	nedir kâmil
Taharetiz	olan kimse	ne anlarmış	nedir âkil
Nedir nâkıs	ne anlarmış	bu meydanı	nedir gâfil
Nedir kâmil	nedir âkil	nedir gâfil	nedir vasil
Bu bezm içre	ne mümkindir	kadem basma	diler her hâr
Ne mümkindir	fesat ehli	bu esrare	ola mazhar
Kadem basma	bu esrâre	nasib olmaz	var ey ebter
Diler her hâr	ola mazhar	var ey ebter	değil kabil
Bu bir sırdır	bilinmez hiç	bize Hak'tan	tecellidir
Bilinmez hiç	kamu halkın	her ahvâli	tesellidir
Bize Hak'tan	her ahvâli	şu gerdûnun	temellidir
Tecellidir	tesellidir	temellidir	n'ola hâ'il
Be hey <i>Kenzî</i>	cehâletden	halâs olma	ne güçtür güç
Cehâletden	şu kim çıkmaz	behâyimden	seçilmez hiç
Halâs eyle	behâyimden	bu devr içre	yürü ey piç
Ne güçtür güç	seçilmez hiç	yürü ey piç	sözü cahil ²⁹

²⁹ Harid Fedâî, a.g.m., s. 5.

Mehmet Rüstem Raşid (Sivas, Vef. H. 1280, M. 1865)

Erişti bu	dil ü cana	niyazın	hoş nevalarla
Dil ü cânâ	hakikatten	nidâ erdi	Sadlarla
Niyazın hoş	nidâ erdi	bu can içre	saflarla
Nevâlarla	Sadlarla	saflarla	atâlarla
Atâlarla	kerem geldi	erenlerden	bu rindane
Kerem geldi	ezel bezmin	mey-i aşkı	bu mestane
Erenlerden	mey-i aşkı	dolu ister	bu divane
Bu rindâne	bu mestane	bu divane	edalarla
Edalarla	bu şeyda dil	eder nâlân	ne firkattir
Bu şeyda dil	yanar nâre	güle karşı	ne hasrettir
Eder nâlân	güle karşı	gece gündüz	ne hayrettir
Ne firkattir	ne hasrettir	ne hayrettir	sevdalarla
Sevdalarla	arar her dem	gedâ <i>Râşid</i>	o devranı
Arar her dem	Hac'Ağa'nın	o eltafi	o ihsanı
Geda <i>Râşid</i>	o eltafi	niyaz eder	o seyranı
O devranı	o ihsanı	o seyranı	âlâlarla ³⁰

³⁰ Vehbi Cem Aşkun, *Sivas Şairleri*, Sivas, 1948, s. 182.

Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün / Müs tef i lâ tün

Hayrî Halil (Çankırı, XIX. Yüzyıl)

Yok iken akdem	eşya vü âlem	âlemle âdem	var etdi Sübhan
Eşya vü âlem	âlemle âdem	var etti Sühan	Kâf ile Nûndan
Âlemle âdem	var etti Sübhan	Kâf ile Nûndan	zattım sıfatım
Var etti Sübhan	Kâf ile Nûndan	zâtım sıfâtım	oldu muayyen
Kendimi bildim	aslımı buldum	müstağrak oldum	nur-ı cemâle
Aslımı buldum	müstağrak oldum	nur-ı cemâle	erdim kemâle
Müstağrak oldum	nur-ı cemâle	erdim kemâle	gitmem zılâle
Nur-ı cemâle	erdim kemâle	gitmem zılâle	Hak belli beyân
Zikrim illallah	didarım Allah	buldum Hakk'a rah	Hayrî Halil'im
Didarım Allah	buldum Hakk'a rah	<i>Hayrî Halil'im</i>	kendi alîlim
Buldum Hakk'a rah	Hayrî Halil'im	kendi alîlim	işte delilim
<i>Hayrî Halil'im</i>	kendi alîlim	işte delilim	Hazret-i Kur'an ³¹

³¹ Ahmet Tal'at [Onay], *Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i*, s. 70.

İbrahim Halil Mantoğlu (Bitlis, 1.2.1958-)

Kalbim perişan	neyler ki lokman	tek sende derman	gel nazlı dilber
Neyler ki lokman	tek sende derman	gel nazlı dilber	kal nazlı dilber
Tek sende derman	gel nazlı dilber	kal nazlı dilber	göl nazlı dilber
Gel nazlı dilber	kal nazlı dilber	göl nazlı dilber	bal nazlı dilber
Mevsim geçerken	hasret biçerken	sensiz naçarken	bak dertli oldum
Hasret biçerken	sensiz naçarken	bak dertli oldum	aşkınla soldum
Sensiz naçarken	bak dertli oldum	aşkınla soldum	yaşlarla doldum
Bak dertli oldum	aşkınla soldum	yaşlarla doldum	sil nazlı dilber
Yıllarca yandım	elden utandım	candan usandım	ah düştü dilden
Elden utandım	candan usandım	ah düştü dilden	düş bitti erken
Candan usandım	ah düştü dilden	düş bitti erken	çıkamazdayım ben
Ah düştü dilden	düş bitti erken	çıkamazdayım ben	bul nazlı dilber
Dursun bu devran	oldukça hicran	arz sanki zindan	gün geçmiyor yar
Oldukça hicran	arz sanki zindan	gün geçmiyor yâr	yalnız hayat dar
Arz sanki zindan	gün geçmiyor yâr	yalnız hayat dar	gönlümde yas var
Gün geçmiyor yar	yalnız hayat dar	gönlümde yas var	bil nazlı dilber ³²

³² Çmgt, S. 43, Mayıs-Haziran 2017, s. 34.

Mefharî (XIX. yüzyıl)

Ey çeşm- âhû Tuti sühan-gû Zülfü semen bû Müşg-i şumara	tuti sühan-gû zülfü semen bû müşg-i şumara vay od-i sârâ	zülfü semen bû müşg-i şumara vay od-i sârâ dehrîde hem-tâ	müşg-i şumara vay od-i sârâ dehrîde hem-tâ yoktur hiç asla
O kaş o göz ne O dil o söz ne O ruh o yüz ne Gılman mı aslın	o dil o söz ne o ruh o yüz ne gılman mı aslın hûrî mi neslin	o ruh o yüz ne gılman mı aslın huri mi neslin var mı ki mislin	gılman mı aslın huri mi neslin var mı ki mislin hublukta aslâ
Sîmin bedensin Çeşm-i fitnesin Gonca dehensin Kaddin kıyamet	çeşm-i fitnesin gonca dehensin kaddin kıyamet kân-ı melâhet	gonca dehensin kaddin kıyamet kân-ı melâet sahib-nezâket	kaddin kıyamet kân-ı melâhet sâhip-nezâket kadrin muallâ
Bir nev-hilâlsin Aynî zülâlsin Yusuf cemâlsin Her elde mahir	aynî zülâlsin Yusuf cemâlsin her elde mahir el-hak bu zahir	Yusuf cemâlsin her elde mahir el-hak bu zahir ettin mi ahir	her elde mahir el-hak bu zahir ettin mi ahir aklını yağma
Gel koynuma gir Bir öpücük vir Maksuda ergir Edüp vefayı	bir öpücük vir maksuda ergir edüp vefayı terk et cefayı	maksuda ergir edüp vefayı terk et cefayı <i>Mefhar</i> gedâyı	edüp vefayı terk et cefayı <i>Mefhar</i> gedâyı ağlatma cânâ ³³

³³ Hikmet Dizdaroğlu, a.g.e., s. 144-145.

Tokatlı Nuri -1 (1820! / 1825!- 1882! / 1889)

Ey vasl-ı cennet	kıl cana minnet	vay serv-i kamet	can içre cansın
Kıl cana minnet	vay serv-i kamet	can içre cansın	nevres fidansın
Vay serv-i kamet	can içre cansın	nevres fidansın	şuh-i cihansın
Can içre cânsın	nevres fidansın	şuh-i cihânsın	gözden nihansın
Üsteden oldum	gül gibi soldum	sor bana n'oldum	cevrinle canan
Gül gibi soldum	sor bana n'oldum	cevrinle canan	oldum perişan
Sor bana n'oldum	cevrinle canan	oldum perişan	ey fitne devran
Cevrinle canan	oldum perişan	ey fitne devran	ahir zamansın
Bir hûb edasın	pek dil-rubasın	lık pür-cefasın	sırrın bilinmez
Pek dil-rubasın	lık pür-cefasın	sırrın bilinmez	nakşın alınmaz
Lik pür-cefasın	sırrın bilinmez	nakşın alınmaz	mislin bulunmaz
Sırrın bilinmez	nakşın alınmaz	mislin bulunmaz	bir nev-civansın
Aşüfte hâlim	ref'et melâlim	gel beri zalim	lutf et ne dersem
Ref'et melâlim	gel beri zâlim	lutf et ne dersem	ol bana hem-dem
Gel beri zâlim	lutf et ne dersem	ol bana hem-dem	gönlümde her dem
Lutf et ne dersem	ol bana hem-dem	gönlümde her em	günden aynasın
Ettimse ahı	fethetti mahı	aşk-ı ilâhî	var sende gayet
Fethetti mahı	aşk-ı ilâhî	var sende gayet	Hak'tan hidayet
Aşk-ı ilâhî var	sende gayet	Hak'tan hidayet	<i>Nûrî</i> nihâyet
Var sende gayet	Hak'tan hidayet	NÛRÎ nihâyet	sahib-dîvânsın ³⁴

³⁴ Hikmet Dizdaroglu, a.g.e., s.141.

Ozan Bindebir -1 (Yüksel Kılıç, Tokat-Yeşilyurt, 12.5. 1960-)

Meydanda kaldım	aşkınla soldum	bir gonca güldüm	fuldan sayarlar
Aşkınla soldum	bir gonca güldüm	fuldan sayarlar	duldan sayarlar
Bir gonca güldüm	fuldan sayarlar	duldan sayarlar	zuldan sayarlar
Fuldan sayarlar	duldan sayarlar	zuldan sayarlar	çuldan sayarlar
Farzet ki bir gün	olsam da sürgün	herkeste her gün	mihman kalınmaz
Olsam da sürgün	herkeste her gün	mihman kalınmaz	uygun bulunmaz
Herkeste her gün	mihman kalınmaz	uygun bulunmaz	kıymet bilinmez
Mihman kalınmaz	uygun bulunmaz	kıymet bilinmez	puldan sayarlar
Bıktım zalimden	korkmam ölümden	gel tut salımdan	bitsin fakirlik
Korkmam ölümden	gel tut salımdan	bitsin fakirlik	oldum kabirlik
Gel tut salımdan	bitsin fakirlik	oldum kabirlik	tek Bindebir 'lik
Bitsin fakirlik	oldum kabirlik	tek Bindebir 'lik	kuldan sayarlar

HECE ÖLÇÜLÜ SATRANÇLAR

A. TEK DÖRTLÜK OLAN HECE ÖLÇÜLÜ SATRANÇLAR

Reyhanî (Erzurum-Hasankale-Alvar köyü, 1932- 10.08.2006)

Olmak ister	bu dünyada	deli gönlüm	yâre dost
Bu dünyada	deli gönlüm	olmuyor	ağyare dost
Deli gönlüm	olmuyor	ağyare dost	hünkare dost
Yâre dost	ağyare dost	hünkare dost	hem yâre dost ³⁵

³⁵ Ozan Yusuf Polatoğlu, *Mızrabın İstirabı- Âşık Reyhanî Hayatı ve Şiirleri*, Akbaş Müzik Yayınları, İstanbul, 2003, s. 98.

ŞahZeMahşer-Osman Öztunç (Tokat-Çamlıbel Bucağı, 23 Nisan 1968-)

7+7+7+7=28, tek dördlük

Satranç -1

<i>Be hey gönül eyvanına</i>	<i>kanma dünyanın ahına</i>	<i>yüz sürüp nazargâhına</i>	<i>bir ulu kâmil seçmeli</i>
<i>Kanma dünyanın ahına</i>	<i>ahı sahte vahi yalan</i>	<i>evvel ahir baki olan</i>	<i>ab-ı hayattan içmeli</i>
<i>Yüz sürüp nazargâhına</i>	<i>evvel ahir baki olan</i>	<i>ŞahZemahşerHakk'ı bulan</i>	<i>canana kanat açmalı</i>
<i>Bir ulu kâmil seçmeli</i>	<i>ab-ı hayattan içmeli</i>	<i>canana kanat açmalı</i>	<i>can-ı cihandan geçmeli</i> ³⁶

³⁶ ŞahZeMahşer-Osman Öztunç, *Âşıklık Geleneğinde Şiir Tür ve Şekilleri*, İstanbul, 2011, Kâinat Kitaplar, s. 76.

B. KOŞMA TARZINDA YAZILMIŞ SATRAŇLAR

Aruz bilgisinden ve icraatından mahrum olan XX. yüzyılda yaşayan âşıklar, önceki ustalardan gördükleri satraŇ tarzındaki şiirlerle, hem bu geleneğe hizmet hem de kendilerini ispatlama endişesine kapılmışlardır. Bu vadide, başta 8 hece olmak üzere 10, 11, 12, 14, 15, 16 hatta 20 heceli şiirler yazmışlardır.

1. 8 HECELİ SATRAŇLAR

Bu tarzda Erzurumlu Ali Rahmanî'nin iki denemesi olmuştur. Şiirler 2+2+2+2 duraklıdır. Birinci şiirde, mısra sonunda kullanılan bütün kelimeler birbiriyle kafiyevidir. Rahmanî böylelikle, bütün mısraları birbiriyle kafiye şiiir yazarak farklı bir tarz ortaya koymuştur. İkinci şiirin kafiye düzeni şöyledir: *a b a b, a b a b, a b a b, a b a b*. Şiirlere satraŇ adı verilmiştir.

Ali Rahmanî -1 (Ali Çırçır, Erzurum, 1942-25 Ekim 1993)

Âşık	bülbül	gonca	güle
Bülbül	hardan	nasıl	güle
Gonca	nasıl	koka	güle
Güle	güle	güle	güle
İnsan	gerek	ere	bile
Gerek	göre	dere	bile
Ere	dere	çare	bile
Bile	bile	ile	bile
Düşkün	kullar	muhtac	ele
Kullar	ihsan	elden	ele
Muhtaç	elden	tut el	ele
Ele	ele	ele	ele
Yaran	yardan	çare	dile
Yardan	hakkın	ara	dile
Çare	ara	sara	dile
Dile	dile	dile	dile
Arzun	<i>Rahman</i> dökme		tele
<i>Rahman</i>	boyun	bükme	tele
Dökme	bükme	yıkma	tele
Ele	tele	tele	tele ³⁷

³⁷ Âşık Ali Rahmanî, *Öğütler Güldestesi*, Ankara, 1988, s. 10.

Ali Rahmanî -2

Bahar	olur	açar	bağlar
Olur	bari	olan	bilir
Açar	alan	zümrüt	dağlar
Bağlar	bilir	dağlar	bilir
İçten	Hakk'a	âşık	ağlar
Hakk'a	sadık	olan	bilir
Âşık	olan	müşkül	sağlar
Ağlar	bilir	sağlar	bilir
Sazla	sohbet	aşkla	eyler
Sohbet	şevkle	gelen	bilir
Aşkla	gelen	coşar	çağlar
Eyler	bilir	çağlar	bilir
ALİ	<i>Rahman</i> zevki		neyler
<i>Rahman</i>	Rahim	kılan	bilir
Zevki	kılan	bağrın	dağlar
N'eyler	bilir	dağlar	bilir ³⁸

³⁸ Âşık Ali Rahmanî, a. g. e., s. 17.

2. 11 HECELİ SATRANÇLAR

Zafer Kazancı'ya ait tek örnek bu ölçü ile tespit ettiğimiz yegâne örnektir. Aşk konulu olan bu şiir 6 (3+3) + 5 (3+2) duraklı ve aşk konuludur. Dörtlüklerin son dizelerinde 6 (2+2+2) + 5 duraklıdır.

Zafer Kazancı 1 (Sarıkamış-Mescitli köyü, 1981-)

Sevdiğim	uzaktan	hasretin	yazdın
Uzaktan	vuslata	bir hudut	çizdin
Hasretin	bir hudut	incittin	üzdün
Yazdın	çizdin	üzdün	gölsek ne olur

Yüreğim	matemde	gözlerim	yorgun
Matemde	olan ben	sen bana	dargın
Gözlerim	sen bana	olasın	sürgün
Yorgun	dargın	sürgün	olsak ne olur

<i>Kazancı</i>	vefasız	sevdiğin	varsa
Vefasız	sırtından	habersiz	vursa
Sevdiğin	habersiz	dalını	kırsa
Varsa	vursa	kırsa	solsak ne olur ³⁹

³⁹ Rukiye Bilgin, *Âşık Kazancı Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*, Sivas, 2015, s.25. (Basılmamış lisans Tezi)

3. 12 HECELİ SATRANÇLAR

Ali Rahmanî'ye ait olan örneğin dışında elimizde 12 hece ile yazılmış örnek bulunmamaktadır. Rahmanî'nin öğüt nitelikli bu şiiri 6 (3+3) + 6 (3+3) duraklıdır. Dörtlüklerin bütün dizelerin kafiyesi aynıdır. Rahmanî böylelikle, bütün mısraları birbiriyle kafiyeleli şiir yazarak farklı bir tarz ortaya koymuştur

Ali Rahmanî -3

Bil Hakk'ı	sende bul	sen âciz	düşün kul
Sende bul	Hak sende	Hak Hak'ta	doğru yol
Sen âciz	hak Hak'ta	et ilhak	doğru yol
Düşün kul	doğru yol	doğru ol	ebed gül
Yâr ma'suk	ol âşık	nur ışıık	kendin bil
Ol âşık	gayet şık	aşk tadı	zikre dil
Nur ışıık	aşk tadı	nefsin yok	yapma fel
Kendin bil	zikre dil	yapma fel	narin tel
Eyle kâr	çekme zâr	lutf u bar	kemâl bul
Çekme zar	Hak Hünkâr	et ikrâr	ilmen dol
Lutfu bar	et ikrâr	eyle ar	yapma fel
Kemâl bul	ilmen dol	yapma fel	ömür yel
<i>Rahmanî</i>	Kur'an'la	gel anla	sohbet kıl
Kur'an'la	gümanla	imanla	kalbin sil
Gel anla	imanla	amanla	coşmuş nil
Sohbet kıl	kalbin sil	coşmuş nil	olma çöl ⁴⁰

⁴⁰ Âşık Ali Rahmanî, a.g.e., s. 47.

4. 15 HECELİ SATRANÇLAR

Önceleri âşıkların (*Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ ilün*) kalıbıyla yazdıkları satranç şiirler, aşağı-yukarı hecenin (8+7=15) şekline denk gelmektedir. Sonraki devir âşıkları da bu hususta kayıtsız kalmamış 15 hece ile bir hayli satranç şiirler yazmışlardır. Elimizde bu tarz örneklik teşkil edecek 11 şiir bulunmaktadır. Bunlar; Mustafa Altınay, Hikmet Arifi Ataman (4 adet), Mustafa Aydın (2), Sabit Müdamî, Seyranî, Bindebir, Zemahşer (Osman Öztunç)'e ait şiirlerdir.

Develili Seyrânî'de ve Posoflu Sabit Müdamî'nin yazdıkları birer şiir bulunmaktadır. Her iki şiir de teknik yönden başarısızdır. Seyranî'nin şiiri, kimi zaman aruzun *Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün*, Müdamî'nin şiiri de *Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fâ i lün* kalıbına uymakta iseler de şiirlerde, on beş hece ile yazılmış mısralar çoğunluktadır. Ayrıca, *zincirleme* şekilde yazılan Seyranî'nin şiirinde, mısralarla durakların yukarıdan aşağı sıralanışı arasında da uyumsuzluk bulunmaktadır. Her iki şiirin mısralarında yer yer duraklarda da kusurlara rastlanılmaktadır.

Şiirler aşk, dinî, fikrî ve millî konulardadır.

Mustafa Altınay (Sivas-Alahacı köyü, 1947-)

Hak emriyle	seher ile	güneş doğar	yaz olur
Seher ile	güneş doğar	bunları	yazan olur
Güneş doğar	bunları	bilenler hep	ozan olur
Yaz olur	yazan olur	ozan olur	dizen olur
Bahar gelir	yer uyanır	çiçek acar	haz olur
Yer uyanır	çiçek acar	güz gelir	hazan olur
Çiçek acar	güz gelir	bu düzene	kızan olur
Haz olur	hazan olur	kızan olur	çizen olur
Pınar kaynar	soğukluğu	ab-i hayat	buz olur
Soğukluğu	ab-i hayat	tadını	bozan olur
Ab-i hayat	tadını	tatmadan ki	bu zan olur
Buz olur	bozan olur	bu zan olur	bezen olur
<i>Altınay</i> 'ım	yazar iken	garip diye	söz olur
Yazar iken	garip diye	hissedip	sezen olur
Garip diye	hissedip	eleyip de	süzen olur
Söz olur	sezen olur	süzen olur	sızan olur ⁴¹

⁴¹Mustafa Altınay, *Özden Gelen*, Sivas, 2009, s. 141.

Hikmet Arifi Ataman 1 (Posof-Demirdöven köyü, 1945-)

Bir güzele	âşık oldum	yaktı beni	kül gibi
Âşık oldum	ben gülüme	bahçede	bülbül gibi
Yaktı beni	bahçede	güllerin	mor sümbülleri
Kül gibi	bülbül gibi	mor sümbülleri	tel gibi

Güzelliği	aya benzer	parlıyor	elma yanak
Aya benzer	mah cemali	mest eder	beyaz buğak
Parlıyor	mest eder	her dem âşığı	kiraz dudak
Elma yanak	beyaz buğak	kiraz dudak	bal gibi

Gurbet ilde	Hikmet Arif	çeker aşkın	yasını
Hikmet Arif	sevgilisi	hülyanın	sevdasını
Çeker aşkın	hülyanın	Almanya'nın	çilesini
Yasını	sevdasını	çilesini	hamal gibi ⁴²

⁴² Nur İrem Ataman, *Posoflu Âşık Hikmet Arifi Ataman*, Özkâğıtçılık Matbaacılık, Eskişehir, 2017, s. 238.

Hikmet Arifi Ataman 2

İnsanlara	seslenirim	para için	aldanman
Seslenirim	uyanınız	sahtekâra	inanman
Para için	sahtekâra	varmak	insanlık değil
Aldanman	inanman	insanlık değil	asla kanman
Çözölmüştür	bulmacalar	ispat etti	rumuzu
Bulmacalar	açıkladı	ateştir	yanan közü
İspat etti	ateştir	solcuların	bunca hızı
Rumuzu	yanan közü	bunca hızı	büyük buhran
Sosyaliste	özgürlük yok	aldatma	sen milleti
Özgürlük yok	Moskova'da	çok vardır	rezaleti
Aldatma sen	çok vardır	işkencesi	ve zulmeti
Milleti	rezaleti	ve zulmeti	pek yaman
Aşırı sol	komünisttir	inanır mı	bu millet
Komünisttir	sola koşan	aslında	buymuş niyet
İnanır mı	aslında	incelersen	tam cehalet
Bu millet	buymuş niyet	tam cehalet	böyle dümen
<i>Hikmet Arif</i>	sana düşman	bütün yerde	solcular
Sana düşman	olacaktır	elbette	devrimciler
Bütün yerde	elbette	Leninciler	Maocular
Solcular	devrimciler	Maocular	karayılan ⁴³

⁴³ Nur İrem Ataman, *Posoflu Âşık Hikmet Arifi Ataman*, Özkâğıtçılık Matbaacılık, Eskişehir, 2017, s. 239.

Hikmet Arifi Ataman 3

Trakya'dan	Türkistan'a	uzayacak	kollumuz
Türkistan'a	kavuşuruz	Kerkük'te	muradımız
Uzayacak	Kerkük'te	rengârenk	dalgaları
Kolumuz	muradımız	dalgaları	bayrağımız
Tarihim	inceledim	idealli	sanatlı
İnceledim	ülküçüyü	vatansever	dili tatlı
İdealli	vatansever	görüştür	merhametli
Sanatlı	dili tatlı	merhametli	vicdanımız
<i>Hikmet Arif</i>	Türkiye'm	her bir yanı	cennettir
Türkiye'm	taş toprağı	ova dağı	bir nimettir
Her bir yanı	ova dağı	bahçe bağı	emanettir
Cennettir	bir nimettir	emanettir	vatanımız ⁴⁴

⁴⁴ Nur İrem Ataman, *Posoflu Âşık Hikmet Arifi Ataman*, Özkâğıtçılık Matbaacılık, Eskişehir, 2017, s. 240.

Hikmet Arifi Ataman 4

Yeter artık	bu gurbette	bunca yıldır	usandık
Bu gurbette	bunca yıldır	biraz para	kazandık
Bunca yıldır	biraz para	kazanmak	kolay değil
Usandık	kazandık	kolay değil	ihtiyarladık
Çoluk çocuk	Türkçe bilmez	ne olacak	halleri
Türkçe bilmez	neye yarar	konuştuğu	dilleri
Ne olacak	konuştuğu	soldu açan	gülleri
Haleri	dilleri	gülleri	solmaz mı sandık
<i>Hikmet Arif</i>	usanmıştır	bu yalancı	gurbetten
Usanmıştır	kahr cefa	çekilmeyen	minnetten
Bu yalancı	çekilmeyen	sıkıntı ceza	dertten
Gurbetten	mihnetten	dertten	çoğumuz oda yandık ⁴⁵

⁴⁵ Nur İrem Ataman, *Posoflu Âşık Hikmet Arifi Ataman*, Özkâğıtçılık Matbaacılık, Eskişehir, 2017, s. 245.

Mustafa Aydın 1 (Kars-Selim-Beyköy,1963-)

Yaz gelince	ovalarda	lale sümbül	gül biter
Ovalarda	mor menekşe	açınca	bülbül öter
Lâle sümbül	açınca	misk kokusu	cana yeter
Gül biter	bülbül öter	cana yeter	memleketim

Kış gelince	şu dağların	fırtınalı	karı var
Şu dağların	eteğinde	yaylanın	baharı var
Fırtınalı	yaylanın	bilinmeyen	esrarı var
Karı var	baharı var	esrarı var	memleketim

<i>Mustafa'yım</i>	vatanım	toprağına	taş olsam
Vatanım	kollarına	atılıp	yoldaş bulsam
Toprağına	atılıp	bayrağına	selâm dursam
Taş olsam	yoldaş bulsam	selâm dursam	memleketim ⁴⁶

⁴⁶ Şiir, 15 Mart 2019 günü Safranbolu'da âşşğın kendisinden derlenmiştir. D.K.)

Mustafa Aydın 2 (1963, Kars- Selim / Beyköy)

Varlığını	birliğini	kudretini	gözlerim
Birliğini	tasdik eder	cemalini	özlerim
Kudretini	cemalini	hikmetini	izlerim
Gözlerim	özlerim	izlerim	yolu Rahman için
Mecnun çölde	aşk sarhoşu	Leyla diye	seslenir
Aşk sarhoşu	olan insan	Mevla'ya	heveslenir
Leyla diye	Mevlâ'ya	kavuşunca	kafeslenir
Seslenir	heveslenir	kafeslenir	canan için
<i>Mustafa'yı</i>	aydınladır	Kur'an'daki	ayetin
Aydınladır	kâinatı	hak hukuk	beyanatın
Kur'an'daki	hak hukuk	tasdik eder	hidayetini
Ayetin	beyanatın	hidayetini	insan için ⁴⁷

⁴⁷ İlhan Yardımcı, *Yaşayan Âşıklarımız (Güldeste)*, Konya, 2007, s. 152.

Sabit Müdamî 2(*Sabit Ataman*, Posof-Demirdöven köyü, 1914–1968)

Aşk şarabın	içen dilber	dehanında	bar olur
İçen dilber	aşk elinden	cûş eder	barbar olur
Dehanında	cûş eder	her sözü	kibar olur
Bar olur	barbar olur	kibar olur	ihbar olur
Behey dilber	adularla	tenha olma	ar olur
Adularla	muhabbetin	bu sineme	tığbar olur
Tenhâ olma	bu sineme	aşkın bana	serdar olur
Âr olur	tığbâr olur	serdar olur	dîdâr olur
<i>Sabit</i> şanlı	ey efendim	güle baksam	har olur
Ey efendim	kem talihim	yâr ile	ağyar olur
Güle baksam	yâr ile	bâr verir	dildar olur
Har olur	ağyar olur	dildar olur	dilbar olur ⁴⁸

⁴⁸ Bekir Sami Özsoy-Halil İbrahim Ataman, *Posoflu Âşık Sabit Müdamî*, Kayseri, 1993, s. 207. (Şiir hem satranç hem de sicilleme özelliğindedir.)

Seyranî

Ey şehâ	kudret-i hüsnün mâh ile	âfetlenür
Kudret-i	cemâl şu'le ziyâ ile	ziynetlenür
Şu'le-i elvan	ile bir şân ile	elbetlenür
Âfetlenür	ziynetlenür elbetlenür	
Elbet...	ruyun üzre halların	iksirlenür
Ruyun üzre	hatt-ı ebrû mührabı	minberlenür
Hatt-ı müjgân	çeşm-i âhû leblerin	kevserlenür
Ekserlenür	minberlenür kevserlenür	işretlenür
İşretlenür	câh-ı zühandan giysûlar	mermerlenür
Câh-ı zühandan	mine gerdanın	dardarlanur
Mine gerdanın	gördüm kametin	ar'arlanur
Mermerlenür	dardarlanur ar'arlanur	ülfetlenür
Ülfetlenür	<i>Seyranî</i> şehâ hâli hal	hamûş olur
<i>Seyranî</i>	pend-i gülistân gûşuna	mengûş olur
Keştin gezer	cihan üzre aşk ile	bî-huş olur
Hâmuş olur	mengûş olur bî-hûş olur	ruhsatlanır ⁴⁹

⁴⁹ Develili Âşık Ali Çatak, *Bütün Yönleriyle Seyranî*, ?, 1992, s. 377-388.

Bindebir (Yüksel Kılıç)

Elâ gözlü	yâden ayrı	per-perişan	kalan gelsin
Yâden ayrı	yüreğini	türlü derde	salan gelsin
Perperişan	türlü derde	hep giriftar	olan gelsin
Kalan gelsin	salan gelsin	olan gelsin	hey erenler
Gurbet elin	çilesini	herkes bilmez	bilen gelsin
Çilesini	çeke çeke	sinesini	delen gelsin
Herkes bilmez	sinesini	kırk parçaya	bölen gelsin
Bilen gelsin	delen gelsin	bölen geldin	hey erenler
<i>Bindebir</i> 'im	benim gibi	biçareyi	bulan gelsin
Benim gibi	saçlarını	gurbet elde	yolan gelsin
Biçareyi	gurbet elde	sefalet	salan gelsin
Bulan gelsin	yolan gelsin	salan gelsin	hey erenler ⁵⁰

⁵⁰ Şiir, âşkın kendisi tarafından gönderilmiştir. (D.K.)

Zemahşer-Osman Öztunç -2

Medet Şahım	dara düştüm	dert bürüdü	içimi
Dara düştüm	sahipsizlik	ciğerimi	çürüttü
Dert bürüdü	ciğerimi	öldürecek	bu kahır
İçimi	çürüttü	bu kahır	cenazemi yürüttü

Allah unutmasın adım	unutmuş	yâr ismimi
Adım	çekilmiş göklere saklamış	dar cismimi
Unutmuş	saklamış	belki yırtıp da zor resmimi
Yâr ismimi	dar cismimi	zor resmimi kuruttu

Ze Mahşer	yalnız değilim	dünyada	bu ahımı
Yalnız değilim	aleme	inleyen	eyvahımı
Dünyada	inleyen	hak ben idim ki	günahımı
Bu ahımı	eyvahımı	günahımı	eritti ⁵¹

⁵¹ ŞahZeMahşer-Osman Öztunç, *Âşıklık Geleneğinde Şiir Tür ve Şekilleri*, İstanbul, 2011, Kâinat Kitaplar, s. 77.

5. 16 HECELİ SATRAŒLAR

Hece ile yazılmış satraŒlarla ilgili olarak en fazla örnek 16 hece ile söylenmiş olup tespit ettiğimiz örnek sayısı 34'tür. Bunlar; *Mustafa Altınay* (2 adet), *Celâlî* (2), *Erdem Can*, *Erdemli* (2), *İnan*, *Kadimî*, *Zafer Kazancı* (2), *Kul Murtaza* (11), *Maksut Koca* (2), *Mürsel Sinan*, *ksz Ozan*, *Sancak*, *Sefil Selimî*, *Selvinaz*, *Sümmanîoğlu* (3), *Yağız Ozan* ve *Zeynel'e* ait şiirlerdir. Bunlar, $8 (4+14) + 8 (4+4) = 8$ duraklıdır. oėunluėu aşk olmak üzere, fikrî, dinî ve millî konularda oraya konulmuş örneklerdir. şiirler koşma düzeninde kafiyelemişlerdir.

Mustafa Altınay-2 (Sivas- Alahacı köyü, 1947,)

Muhammed'in sünnetini	işleyerek	eri Hakk'a	
Sünnetini	unutmadan	yaşayarak	yürü Hakk'a
İsleyerek	yaşayarak	veresin ki	seri Hakk'a
Eri Hakk'a	yürü Hakk'a	seri Hakk'a	beri Hakk'a
Gafil gezme	uyanık ol	yürüyesin	bire Hakk'a
Uyanık ol	insanoğlu	yol alasm	yâre Hakk'a
Yürüyesin	yol alasm	ol celile	sırta Hakk'a
Bire Hakk'a	yâre Hakk'a	sırta Hakk'a	vara Hakk'a
Ol insanlar	Hak yolunda	muhabbetle	gire Hakk'a
Hak yolunda	sevgi saygı	yumak yumak	öre Hakk'a
Muhabbetle	yumak yumak	dokuyarak	sere Hakk'a
Gire Hakk'a	öre Hakk'a	sere Hakk'a	sure Hakk'a
Ey <i>Altınay</i>	dileğini	söyleyesin	nura Hakk'a
Dileğini	isteyesin	ol melekler	vere Hakk'a
Söyleyesin	ol melekler	divanına	dura Hakk'a
Nura Hakk'a	vere Hakk'a	dura Hakk'a	sora Hakk'a ⁵²

⁵² Mustafa Altınay, "Elif' ten Y' ye A' dan Z' ye Şiirler" Sivas, 2008, s. 77.

Mustafa Altınay-3

İki cihan	güneşisin	şanı yüce	ol Muhammed
Güneşisin	şanı yüce	ahlakı hoş	bal Muhammed
Şanı yüce	ahlakı hoş	yardım eyle	gel Muhammed
Ol Muhammed	bal Muhammed	gel Muhammed	gel Muhammed

Ümmetlerin	sensiz olmaz	yol göstere	ş'ol Muhammed
Sensiz olmaz	yol göstere	ümmetine	gül Muhammed
Yol göstere	ümmetine	işleyesin	hal Muhammed
Ş'ol Muhammed	gül Muhammed	hal Muhammed	hal Muhammed

Özümüz bu	iman ettik	bunu böyle	al Muhammed
İman ettik	bunu böyle	izah etti	dil Muhammed
Bunu böyle	izah etti	âcizane	kul Muhammed
Al Muhammed	dil Muhammed	kul Muhammed	kul Muhammed

<i>Altınay</i> der	ol biçare	aşığındır	bil Muhammed
Ol biçare	aşığındır	şefaatin	kıl Muhammed
Aşığındır	şefaatin	esirgeme	sal Muhammed
Bil Muhammed	kıl Muhammed	sal Muhammed	sal Muhammed ⁵³

⁵³ Mustafa Altınay, *Bal Pınarından*, Sivas, 2012, Öz Emek Matbaası, s. 71.

Celâlî 1 (Celalettin Tokmak, Sivas-Bedirli köyü, 1976-)

Deryalardan	şu gönlüme	bir parçacık	damla getir
Şu gönlüme	görülmemiş	duyulmamış	gamla getir
Bir parçacık	duyulmamış	aşk çayını	demle getir
Damla getir	gamla getir	demle getir	ey sultanım

Kaybolmuşum	sensizlikte	al da beni	senle getir
Sensizlikte	atan şafak	doğun güneş	tanla getir
Al da beni	doğan güneş	ağaran şu	günle getir
Senle getir	tanla getir	günle getir	ey sultanım

<i>Celâlî</i> 'nin	şiiirinin	ilhamını	bul da getir
Şiiirinin	hecesini	gönüllerden	çal da getir
İlhamını	gönüllerden	sevgi ile	al da getir
Bul da getir	çal da getir	al da getir	ey sultanım ⁵⁴

⁵⁴ Celalettin Tokmak, *Gülendam-Sevda Şiirleri*, Ankara, 2010, Güler Matbaacılık, s. 58.

Celâlî 2

Aşk ehlini	sözlerini	yârden ayrı	kalan bilir
Sözlerini	nağme nağme	türkü yapıp	çalan bilir
Yârden ayrı	türkü yapıp	içten içe	dolan bilir
Kalan bilir	çalan bilir	dolan bilir	Gülendam'ım
Seni nasıl	sevdiğimi	sen bilmezsin	bilen bilir
Sevdiğimi	gizlesem de	gözyaşımı	silen bilir
Sen bilmezsin	gözyaşımı	mendil alıp	gelen bilir
Bilen bilir	silen bilir	gelen bilir	Gülendam'ım
Mecnunların	sevdasını	bu şiiri	yazan bilir
Sevdasını	gönüllere	nakış nakış	kazan bilir
Bu şiiri	nakış nakış	işlemeyi	ozan bilir
Yazan bilir	kazan bilir	ozan bilir	Gülendam'ım
Ahmak adam	göğre bakar	ak kaşını	hilal bilir
Göğre bakar	kendisine	asumanı	kral bilir
Ak kaşını	asumanı	bilse bilse	<i>Celal</i> bilir
Hilal bilir	kral bilir	<i>Celal</i> bilir	Gülendam'ım ⁵⁵

⁵⁵Celalettin Tokmak-Kenan Bilgaç-Refik Kutlu-Bilal Karaman, *Şairler İkliminden Berceste Şiirler-I*, Ankara, 2010, s. 222.

Erdem Can (Sefer Erdem, Sivas-Ulaş- Yapalı köyü, 1955-)

Çalışıp da	satranç yazak	âşık isen	sözü dinle
Her tür şiir	bilgi vererek	ister isen	bizi dinle
Güzel güzel	öğreteyim	öğrenirsen	sazı dinle
Bilen değil	yalan değil	plan değil	özü dinle

Çalışıp da	her tür şiir	güzel güzel	bilen değil
Satranç yazak	bilgi vererek	öğreteyim	yalan değil
Âşık isen	ister isen	öğrenirsen	plan değil
Sözü dinle	bizi dinle	sazı dinle	özü dinle

<i>Erdem Can</i> 'ım	âşıklıkta	çok stajlar	görmüşüm ben
Bu san'atın	sırlarına	küçük yaşta	ermişim ben
Erbabıyım	vakıf oldum	öğrenerek	sormuşum ben
Bildim yazdım	buldum yazdım	aldım yazdım	gözü dinle

<i>Erdem Can</i> 'ım	bu sanatın	erbabıyım	bildim yazdım
Âşıklıkta	sırlarına	vakıf oldum	buldum yazdım
Çok stajlar	küçük yaşta	öğrenerek	aldım yazdım
Görmüşüm ben	ermişim ben	sormuşum	ben gözü dinle ⁵⁶

⁵⁶ Âşık Erdem Can, *Gurbet Çiçeği*, (Haz. Cengiz Gürlek), Sivas, 1996, s. 107.

Erdemli 1 (Sabahattin Dölger, Kars- Göle 1950-)

Göz dikilmez	toprağına	saldırırsa	derttir Türkler
Toprağına	kan dökmüştür	bütünüyle	merttir Türkler
Saldırırsa	bütünüyle	çelik gibi	serttir Türkler
Derttir Türkler	merttir Türkler	serttir Türkler	savaşlarda
Lütufkârdır	çalışkandır	ağırbaştır	azmaz Türkler
Çalışkandır	zorluklarda	örnek olur	bezmez Türkler
Ağırbaştır	örnek olur	düşkünleri	ezmez Türkler
Azmaz Türkler	bezmez Türkler	ezmez Türkler	barışlarda
<i>Erdemli</i> der	tarih şahit	boyun eğmez	hürdür Türkler
Tarih şahit	bu dünyada	zekâsıyla	pirdir Türkler
Boyun eğmez	zekâsıyla	yaşadıkça	birdir Türkler
Hürdür Türkler	pirdir Türkler	birdir Türkler	yarışlarda ⁵⁷

⁵⁷Ali Kayıkçı, *Samsunlu Halk Şairleri*, Samsun, 1991, s. 124. / Doğan Kaya, "Âşık Erdemli", *Erciyes*, XII (140), 8. 1989, s. 17.

Erdemli 2

Al bayrağım	dalgalan dur	sen benimsin	kanım sensin
Dalgalan dur	kanım verdim	bu bedende	canım sensin
Sen benimsin	bu bedende	ebediyyen	şanım sensin
Kanım sensin	canım sensin	şanım sensin	şerefimsin
Ay yıldızın	kanım ile	semalarda	taşıyorum
Kanım ile	umman oldum	Türklüğümle	coşuyorum
Semalarda	Türklüğümle	kanat açıp	koşuyorum
Taşıyorum	coşuyorum	koşuyorum	gururumsun
<i>Erdemli</i> der	babadan da	anadan da	yardan önce
Babadan da	çocuktan da	bu bedende	serden önce
Anadan da bu	beden de	tükensem de	vardan önce
Yardan önce	serden önce	vardan önce	her şeyimsin ⁵⁸

⁵⁸Ali Kayıkçı, a.g.e., s. 124.

İnanî (Selahattin Dülger, Ardahan-Posof, 1927-1977)

Gel güzelim	uzak durma	görenler el	sanar bizi
Uzak durma	el ariftir	bühtan eder	kınar bizi
Görenler el	bühtan eder	belki birgün	anar bizi
Sanar bizi	kınar bizi	anar bizi	sağlarımız

Gönül aşka	yanmaz idi	bir vefakâr	yar olaydı
Yanmaz idi	kara bahtım	gönül dağı	kar olsaydı
Bir vefakâr	gönül dağı	biteviye	nar olsaydı
Yar olsaydı	kar olsaydı	nar olsaydı	bağlarımız

<i>İnanî</i> der	murat alan	şad olur yar	güler birgün
Murat alan	ra'nasından	vuslat ister	diler birgün
Şad olan yar	vuslat ister	gözyaşını	siler birgün
Güler birgün	diler birgün	siler birgün	ağlarımız ⁵⁹

⁵⁹ Feyzi Halıcı, *Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri*, Ankara, 1992, s. 193.

Kadimî -1

Ay bakışlım	benden kaçma	yara açma	kulun olam
Benden kaçma	dosttan geçme	yalnız uçma	kölen olam
Yara açma	yalnız uçma	bensiz göçme	yolun olam
Kulun olam	kulun olam	yolun olam	gölün olam
Sana muhtaç	gel sinen aç	aşkına aç	dilenciyim
Gel sinen aç	gül kokun saç	derde ilaç	gelinciğim
Aşkına aç	derde ilaç	o soy ağaç	alıcıyım
Dilenciyim	gelinciğim	alıcıyım	kalıcıyım
<i>Kadim</i> olsun	huzur bulsun	aşkla dolsun	sende gözüm
Huzur bulsun	özde kalsın	murat alsın	iki gözüm
Aşkla dolsun	murat alsın	daim gülsün	gülde yüzüm
Sende gözüm	iki gözüm	gülde yüzüm	dostlar bizim ⁶⁰

⁶⁰ Şiir tarafımızdan derlenmiştir.

Kazancı 2

Bu sevdaya	uğramadan	dağ başında	kar idim ben
Uğramadan	mevsim yaza	gün dokundu	eridim ben
Dağ başında	gün dokundu	bir el oldum	yürüdüm ben
Kar idim ben	eridim ben	yürüdüm ben	sana geldim
Hayat bana	yüz çevirmiş	anladım ki	bahtım kara
Yüz çevirmiş	dost dediğin	bundan gayrı	bağrım yara
Anladım ki	bundan gayrı	sensin derde	en son çare
Bahtım kara	bağrım yara	en son çare	seni bildim
<i>Kazancı'yım</i>	avuç açtım	hiç şüphesiz	sen imdadım
Avuç açtım	af dilerim	ey sultanım	sen muradım
Hiç şüphesiz	ey sultanım	hep sende	dost aradım
Sen imdadım	sen muradım	dost aradım	seni buldum ⁶¹

⁶¹ Rukiye Bilgin, *Âşık Kazancı Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*, Sivas, 2015, s. 24. (Basılmamış Lisans Tezi).

Kazancı -3

Satranç / Lebdeğmez

Şu dünyayı	yok sayanlar	Hak yolunda	ayak yorar
Yok sayanlar	azı çoğu	her saniye	Hakkı arar
Hak yolunda	her saniye	ah edenler	yara sarar
Ayak yorar	Hakkı arar	yara sarar	er olanlar
Ehli aşklar	yar aşkıyla	zikrederken	yanar nara
Yar aşkıyla	tutuşanlar	ağlayarak	arar çare
Zikrederken	ağlayarak	erişirler	gerçek yare
Yanar nara	arar çare	gerçek yare	yar olanlar
Sen ey cahil	kusur ara	erenler ki	suizansız
Kusur ara	Kazancı da	Hak yoldadır	gönlü kinsiz
Erenler ki	hak yoldadır	çünkü Hakk'ın	yolu sonsuz
Suizansız	gönlü kinsiz	yolu sonsuz	nur olanlar ⁶²

⁶² Rukiye Bilgin, *a. g. t.*, s. 62.

Kul Murtaza -1 (Murtaza Şirin, Hekimhan / Hasan Çelebi, 1943-)

Altı günde	tamam oldu	bütün alem	bunca eşya
Tamam oldu	zikre daldı	aşka geldi	yedi derya
Bütün alem	aşka geldi	zuhur etti	yedi beyza
Bunca eşya	yedi derya	yedi beyza	sensin Huda

Yedi ayet	yedi kudret	aşka geldi	seni yazdı
Yedi kudret	cebbar oldu	şekil verdi	adem çizdi
Aşka geldi	şekil verdi	sana güzel	sözler dizdi
Seni yazdı	adem çizdi	sözler dizdi	seni sezdi

Yedi tamu	sekiz cennet	senin lütfün	oldu billah
Sekiz cennet	ehli olan	bu dünyada	dedi Allah
Senin lütfün	bu dünyada	bize Kur'an	din bismillah
Oldu billah	dedi Allah	din bismillah	dost eyvallah

Yedi kat yer	yedi kat gök	yedi derya	seni söyler
Yedi kat gök	yedi beyza	durmaz seni	zikir eyler
Yedi derya	durmaz seni	dalgası mevç	vurup toylar
Seni söyler	zikir eyler	vurup toylar	umman boylar

Tevrat Zebur	İncil Kur'an	kalbe yazıp	sensin salan
İncil Kur'an	yüz yirmi cüz	nebilere	farzdır gelen
Kalbe yazıp	nebilere	uyar gerçek	mümin olan
Sensin salan	farzdır gelen	mümin olan	demez yalan

Gerçek arif	sezdi bunu	bu uğurda	akü kanı
Sezdi bunu	âşık olan	Mansur darda	verdi canı
Bu uğurda	Mansur darda	kimler asü	Pir Sultan'ı
Aktı kanı	verdi canı	Pir Sultan'ı	iyi tanı
Sana candan	âşık olan	ölümsüzlük	suyu içti
Âşık olan	Kul Murtaza	şirin candan	maldan geçti
Ölümsüzlük	şirin candan	geçmeyen	bir bir seçti
Suyu içti	maldan geçti	bir bir seçti	kapı açtı ⁶³

⁶³ Murtaza Şirin, *Aşk Dönünce*, Tüm Halk Ozanları Kültür ve Dayanışma Topluluğu Yay., Ankara, 2005, s. 7.

Kul Murtaza -2

Benim aslım	bilmek için	sen şendeki	seni tanı
Bilmek için	uğraş düşün	senden evvel	gelen hanı
Sen şendeki	senden evvel	bil cümleyi	Yaradan'ı
Seni tanı	gelen hanı	Yaradan'ı	sev insanı
Sevip sevmek	ikrar vermek	insanlığın	temel taşı
İkrar vermek	bahar eder	gönüllerde	olan kışı
İnsanlığın	gönüllerde	kin kibiri	silmek işi
Temel taşı	olan kışı	silmek işi	akan yaşı
Sevgi saygı	hoşgörüyle	ilim öğren	hizmet eyle
Hoşgörüyle	dinle canı	ona güzel	sözler söyle
İlim öğren	ona güzel	seçilmiş ol	alim toyla
Hizmet eyle	sözler söyle	alim toyla	gerçek böyle
Bir yol gider	sonsuzluğa	ilim yoldur	yolcu bilim
Sonsuzluğa	giden yolu	arar bulur	gerçek âlim
İlim yoldur	arar bulur	gerçek kişi	etmez zulüm
Yolcu bilim	gerçek alim	etmez zulüm	haktır ilim
İlmi tam	bilim öğren	odur evvel	odur ahir
İlim öğren	Kul Murtaza'm	sende Allah	ede zuhur
Odur evvel	sende Allah	zuhur etti	oldun mahir
Odur ahir	ede zuhur	oldun mahir	etti tahir ⁶⁴

⁶⁴ Murtaza Şirin, a. g. e., s. 8.

Kul Murtaza -3

Budur zikrim	budur fikrim	ibadetim	her an olur
Budur fikrim	canım kurban	hak içindir	soran olur
İbadetim	hak içindir	şahadetim	Kur'an olur
Her an olur	soran olur	Kur'an olur	baran olur
Fenafillah	ettim beni	can içinde	buldum seni
Ettim beni	sana kurban	terk eyledi	nefis beni
Can içinde	terk eyledi	attım kibir	ile kini
Buldum seni	nefis beni	attım kini	aldım canı
Kırdım bütün	tabuları	bilim bana	ışık tuttu
Tabuları	teslim ettim	üstat oldu	bir bir yuttu
Bilim bana	üstat oldu	hem öğretti	hem eğitti
Işık tuttu	bir bir yuttu	hem eğitti	tabu gitti
Yer yüzünde	tüm canlıya	ibret ile	baktım o var
Tüm canlıya	saygı duydum	hizmet ettim	bir bir sayar
İbret ile	hizmet ettim	bana benden	yakın duyar
Baktım o var	bir bir sayar	yakın duyar	yar böyle yar
Yüzüm yedi	Sebbü'l-mesan	üçü zahir	dördü batın
Sebbü'l-mesan	kulak burun	ağz gözdür	yedi hattın
Üçü zahir	ağz gözdür	Kul Murtaza	Şirin zatın
Dördü batın	yedi hattın	Şirin zatın	bil kıymetin ⁶⁵

⁶⁵ Murtaza Şirin, a. g. e., s. 9.

Kul Murtaza -4

Sever canım	figan eyler	nazlı yarin	ardı sıra
Figan eyler	kan ağlarım	aşkı ile	düştüm zara
Nazlı yârin	aşkı ile	parçalandı	sinem yara
Ardı sıra	düştüm zara	sinem yara	kim kurtara
Oynar ışın	kılıçları o	dilberin	kirpiğinde
Kılıçları	aşk tuzağı	bin bir kan	var her birinde
O dilberin	bin bir kan	var aşkının	her gevherinde
Kirpiğinde	her birinde	gevherinde	tan yerinde
Aşkın ışın	hançerleri	durmaz oynar	tatlı canda
Hançerleri	say dediler	kaldım serpa	kızıl kanda
Durmaz oynar	kaldım serpa	kan içinde	bir figanda
Tatlı canda	kızıl kanda	bir figanda	aklım onda
İşte böyle	bu sevdaya	kendi benden	derin düştü
Bu sevdaya	fikir yordum	can istedi	aklım şaştı
Kendi benden	can istedi	âşık olan	candan geçti
Derin düştü	aklım şaştı	candan geçti	onu seçti
Onun aşkı	yere düşse	âlem yanar	deniz kurur
Yere düşse	yer götürmez	onun için	kalpte durur
Alem yanar	onun için	Kul Murtaza	canın verir
Deniz kurur	kalpte durur	canın verir	onda erir ⁶⁶

⁶⁶ Murtaza Şirin, a. g. e., s. 10.

Kul Murtaza -5

Duygularım	vücuduma	sığmaz oldu	içim yanar
Vücuduma	ateş düştü	kan ağlarım	başım döner
Sığmaz oldu	kan ağlarım	göz yaşımdan	lavlar söner
İçim yanar	başım döner	lavlar söner	aşktır hüner
Göz yaşlarım	hislerime	birer birer	şahit olur
Hislerime	sözüm geçmez	sanki beni	benden alır
Birer birer	sanki beni	kement atar	esir kılır
Şahit olur	benden alır	esir kılır	aslın bulur
Güle baktım	bülbül zarda	kula baktım	özü darda
Bülbül zarda	gül elinden	gerçek canın	gözü nurda
Kula baktım	gerçek canın	ikrar vermiş	eli pirde
Özü darda	gözü nurda	eli pirde	yüzü yerde
Aşk Allah'a	ulaştırır gerçek	yolcu olmak	gerek
Ulaştırır	seni ona	ölmeden ön	ölmek gerek
Gerçek yolcu	ölmeden ön	muradına	ermek gerek
Olmak gerek	ölmek gerek	ermek gerek	bulmak gerek
Gerçek aşkın	sırrı bizde	ilik damar	kana girdi
Sırrı bizde	sır olunca	bendeki ben	beni gördü
İlik damar	bendeki ben	Kul Murtaza	Şirin derdi
Kana girdi	beni gördü	Şirin derdi	pertev nurdu ⁶⁷

⁶⁷ Murtaza Şirin, a. g. e., s. 11. / Hasan Kavruk-Metin Özer, *Geçmişten Günümüze Malatya Şairleri*, Malatya, 2006, s. 648.

Kul Murtaza -6

Ne zannettin	gözüm nuru	aşkın iki	gözü şaşır
Gözüm nuru	tüm canlıya	hak gözüyle	bak zor ıştır
Aşkın iki	hak gözüyle	bakan gerçek	bir dervıştır
Gözü şaşır	bak zor ıştır	bir dervıştır	Hak vermiştir
Hak'tan yana	bakan göze	yönel doğru	yoldan yürü
Bakan göze	pür dikkat et	yoldan şaşma	yolun eri
Yönel doğru	yoldan şaşma	yolcu isen	bil dilberi
Yoldan yürü	yolun eri	bil dilberi	Peygamber'i
Diğer göze	fırsat verme	seni atar	bir gün taştan
Fırsat verme	sakın düşme	dert küpüne	her gün baştan
Seni atar	dert küpüne	çıkamazsın	bu savaştan
Bir gün taştan	her gün baştan	bu savaştan	kurtul şaştan
Sakın kötü	gözle bakma	tüm canlıyı	kim yarattı
Gözle bakma	özüne in	sevdi Allah	nurun kattı
Tüm canlıyı	sevdi Allah	sevmemizi	o emretti
Kim yarattı	nurun kattı	o emretti	hakikatti
İşte böyle	gözüm nuru	aşka dalan	gerçek erdir
Gözüm nuru	çile çekip	hakki bulan	âşık vardır
Aşka dalan	hakki bulan	<i>Kul Murtaza</i> 'm	bir ikrardır
Gerçek erdir	âşık vardır	bir ikrardır	ikrar birdir ⁶⁸

⁶⁸ Murtaza Şirin, a. g. e., s. 12.

Kul Murtaza -7

Bizim derin	sevdamızı	böyle aşka	dalan bilir
Sevdamızı	Hak aşkına	sinesini	yolan bilir
Böyle aşka	sinesini	yolup kendin	salan bilir
Dalan bilir	yolan bilir	salan bilir	bilen bilir
Eğer yüz bin	canım olsa	yüz bin kere	verir idim
Canım olsa	bir bir verip	ben cananda	erir idim
Yüz bin kere	ben cananda	olduğumu	görür idim
Verir idim	erir idim	görür idim	sarır idim
Onu seven	seni sevdi	seni seven	beni sevd
Seni sevdi	kardeş bildi	can içinde	canı sevdi
Seni seven	can içinde	ilik damar	kanı sevdi
Beni sevdi	canı sevdi	kanı sevdi	dini sevdi
Kâinatta	bütün canlı	bir tek aşkın	eseriyiz
Bütün canlı	bunca alem	ondan çıkan	gevheriyiz
Bir tek aşkın	ondan çıkan	öz nurunun	perteviyiz
Eseriyiz	gevheriyiz	perteviyiz	her biriyiz
Dinim İslam	güzel ahlak	<i>Kul Murtaza'</i> m neşe çıkar	
Güzel ahlak	müspet bilim	okumayan	boşa çıkar
<i>Kul Murtaza'</i> m okumayan		hayal görür	düşe çıkar
Neşe çıkar	boşa çıkar	düşe çıkar	dışa çıkar ⁶⁹

⁶⁹ Murtaza Şirin, a. g. e., s. 13.

Kul Murtaza -8

Yüz otuz beş	milyon geldi	su parası	bu ne iştir
Milyon geldi	bulmak için	arıyorum	gözüm yaştır
Su parası	arıyorum	olan vermez	bağrı taşır
Bu ne iştir	gözüm yaştır	bağrı taşır	gelen kıştır
Bu gün benim	yarın senin	fakir kulun	derdidir bu
Yarın senin	paran olmaz	hepimizin	yurdudur bu
Fakir kulun	hepimizin	mağdurluğun	virdidir bu
Derdidir bu	yurdudur bu	virdidir bu	kurdudur bu
Hakça olsun	bütün işler	neden fazla	ödeyelim
Bütün işler	düzen tutsun	geldiğinde	ne diyelim
Neden fazla	geldiğinde	iptal eder	hediyelim
Ödeyelim	ne diyelim	hediyelim	neyleydim
Fakir olan	canı dövme	gömleğini	yırtsan yeter
Canı dövme	ah alırsın	almaz isen	olur biter
Gömleğini	almaz isen	yok ki ala	yanar tüter
Yırtsan yeter	olur biter	yanar tüter	nasıl yatar
İşte bizim	halimiz bu	durum size	geldi dostlar
Halimiz bu	ne diyelim	geldiğinde	güldü dostlar
Durum size	geldiğinde	Kul Murtaza	n'oldu dostlar
Geldi dostlar	güldü dostlar	noldu dostlar	soldu dostlar ⁷⁰

⁷⁰ Murtaza Şirin, a. g. e., s. 14.

Kul Murtaza -9

Adem demek	yokluk demek	yoktan zerre	zuhur etti
Yokluk demek	kuantumdan	var eyledi	atom bitti
Yoktan zerre	var eyledi	öz nurundan	bir nur kattı
Zuhur etti	atom bitti	bir nur kattı	Hakk'a yetti
Adem ata	yer yüzüne	kimi sevdi	alıp geldi
Yer yüzüne	kim gönderdi	kimden ona	kalıp geldi
Kimi sevdi	kimden ona	tüm melekler	talip geldi
Alıp geldi	kalıp geldi	talip geldi	bulup geldi
Hak gönderdi	bir halife	canlı ayet	Kur'an geldi
Bir halife	kan ağladı	üç asırda	dostu buldu
Canlı ayet	üç asırda	içindeki	nuru bildi
Kur'an oldu	dostu buldu	nuru bildi	murat aldı
Âdem Hak'ta	Hak ademde	gafil onu	dışta arar
Hak ademde	diyen çoktur	dille söyler	vermez karar
Gafil onu	dille söyler	kendin bilmez	eder zarar
Dışta arar	vermez karar	eder zarar	neye yarar
Yok olmayan	en küçüğe	ilkin ilki	ata dendi
En küçüğe	dikkat eyle	Kul Murtaza'm	Adem kendi
İlkin ilki	Kul Murtaza'm	en küçükten	Havva indi
Ata dendi	Âdem kendi	Havva indi	devran döndü ⁷¹

⁷¹ Murtaza Şirin, a. g. e., s. 15.

Kul Murtaza -10

Uğraş yavrum	bilim ile	hizmet eyle	halka karış
Bilim ile	iç içe ol	özüne in	doğru alış
Hizmet eyle	özüne in	kendini ver	candan çalış
Halka karış	doğru alış	candan çalış	budur yarış
Deryadan	su alsan eğer	o miktarca	azalacak
Alsan eğer	sen bilimden	bir çığ gibi	çoğalacak
O miktarca	bir çığ gibi	senden halka	dağılacak
Azalacak	çoğalacak	dağılacak	yayılacak
Fazilete	bir yol gider	yolcu isen	bilgi gerek
Bir yol gider	senden ona	gel bu sırrı	çözde görek
Yolcu isen	gel bu sırrı	öğren öğret	ister yürek
Bilgi gerek ç	özde görek	ister yürek	budur sürek
Bazı insan	sinsi olur	seni sever	şekke'l-yakin
Sinsi olur	sen bilmezsin	onu tanır	ilme'l-yakin
Seni sever	onu tanır	ondan kaçır	ayne'l-yakin
Şekke'l-yakin	ilme'l-yakin	ayne'l-yakin	Hakke'l-yakin
Alim odur	<i>Kul Murtaza'm</i>	dünyayı bir	pula almaz
<i>Kul Murtaza'm</i>	kendin tanı	cahil olan	kendin bilmez
Dünyayı bir	cahil olan	yönetirse	canlı kalmaz
Pula almaz	kendin bilmez	canlı kalmaz	gerçek ölmez ⁷²

⁷² Murtaza Şirin, a. g. e., s. 16.

Kul Murtaza -11

Çok çileler	geldi başa	arzu halim	suç olması
Geldi başa	bunca işler	Ya Rab sana	güç gelmesin
Arzu halim	Ya Rab sana	bir ihsan et	geç kalmasın
Suç olmasın	güç gelmesin	geç kalmasın	hiç solmasın
Kaldım nice	dert içinde	bağrı yanık	gözü yaşlı
Dert içinde	derman buldum	seyre daldı	kalem kaşlı
Bağrı yanık	seyre daldı	seviyordu	içli dışlı
Gözü yaşlı	kalem kaşlı	içli dışlı	ağır başlı
Aşk ateşten	bir gömlektir	aşıkların	budur donu
Bir gömlektir	giyemezsin	bedeli bu	ister canı
Aşıkların	bedeli bu	verdi canı	buldu onu
Budur donu	ister canı	buldu onu	iyi tanı
Küçük yaşta	âşık oldum	sır sakladım	sır içinde
Âşık oldum	bir dilbere	er sayıldım	er içinde
Sır sakladım	er sayıldım	mekân tuttum	zar içinde
Sır içinde	er içinde	zar içinde	şar içinde
Yetmiş iki	dil verdiler	yetmiş üçe	var dediler
Dil verdiler	destur aldım	el bağlayıp	dur dediler
Yetmiş üçe	el bağlayıp	Kul Murtaza	sor dediler
Var dediler	dur dediler	sor dediler	sır dediler ⁷³

⁷³ Murtaza Şirin, a. g. e., s. 17.

Maksut Koca 1 (Feryadî, Kars Arpaçay Taşdere köyü, 1961)

Bizi yoktan	var eyleyen	her diyarda	gezdım seni
Var eyleyen	sensin bizi	adaletsin	sezdim seni
Her diyarda	adaletsin	yüreğime	yazdım seni
Gezdım seni	sezdim seni	yazdım seni	Ey İlah'ım
Ben inandım	varlığına	ey ilahim	Bir'im sensin
Varlığına	hamd ü sena	gözlerimde	nurum sensin
Ey İlah'ım	gözlerimde	sevilecek	yârim sensin
Bir'im sensin	nurum sensin	yârim sensin	ey İlah'ım
<i>Maksut</i> 'um der emrin ile		kâinatı	kuran sensin
Emrin ile	dergâhından	rızkısını	veren sensin
Kâinatı	rızkısını	yaratan ve	gören sensin
Kuran sensin	veren sensin	gören sensin	Ey İlah'ım ⁷⁴

⁷⁴ Âşık Maksut Koca, *Sular Yandı*, Yalın Ses Yayınları, İstanbul, 2007, s. 39.

Maksut Koca 2

Âşık oldum	cefa çektim	satıldım yâr	pazarında
Cefa çektim	yar yolunda	el oldum yâr	nazarında
Satıldım yâr	el oldum yâr	kesildim aşk	hızarında
Pazarında	nazarında	hızarında	ele döndüm

Kerem oldum	Aslı sevdim	canım çıktı	kucağında
Aslı sevdim	alevlendim	bu sevdanın	sıcacığında
Canım çıktı	bu sevdanın	yar bu aşkın	ocağında
Kucağında	sıcacığında	ocağında	küle döndüm

<i>Maksut</i> 'um der	hasret kaldım	yâra giden	yolum bağlı
Hasret kaldım	içim yanar	menzil uzak	dilim bağlı
Yâra giden	menzil uzak	ayaklarım	kolum bağlı
Yolum bağlı	dilim bağlı	kolum bağlı	kula döndüm ⁷⁵

⁷⁵ Âşık Maksut Koca, a. g. e., s. 40.

Mürsel Sinan (Kars-Dikme köyü, 5 Mart 1956)

Vardım yârin	bahçesinde	bülbül öter	gül içinde
Bahçesinde	bülbül öter	gül içinde	gül içinde
Bülbül öter	gül içinde	gül içinde	gül içinde
Gül içinde	gül içinde	gül içinde	gül içinde

Sevdalınım	âşğınım	yâr sen benim	kısmetimsin
Âşğınım	yâr sen benim	kısmetimsin	hasretimsin
Yâr sen benim	kısmetimsin	hasretimsin	vuslatımsın
Kısmetimsin	hasretimsin	vuslatımsın	gel sevdiğim

<i>Mürsel Sinan</i>	yâr yolunda	esirgemem	can veririm
Yâr yolunda	esirgemem	can veririm	kan veririm
Esirgemem	can veririm	kan veririm	şan veririm
Can veririm	kan veririm	şan veririm	bil sevdiğim ⁷⁶

⁷⁶ Şiir, 8 Ocak 2007 günü tarafımızdan derlenmiştir (D. K.)

Öksüz Ozan

(Ahmet Yıldırım, Erzurum-Pasinler / Taşlıgüney köyü, 1938)

Bir bahçeden	bir bahçeye	giderken yâr	vurdu beni
Bir bahçeye	fidan oldum	budarken gör	kırdı beni
Giderken yar	budarken gör	selvi boylum	ellerle bir
Vurdu beni	kırdı beni	ellerle bir	yordu beni

Sevda harcı	karılırken	duvarına	götürdüler
Karılırken	gozlaşım	feryadımı	yetirdiler
Duvarına	feryadımı	huzurumu	bitirdiler
Götürdüler	yetirdiler	bitirdiler	sordu beni

Öksüz Ozan	sevda ile	yâre giden	yollarım var
Sevda ile	düştüm zara	görmediğin	hallerim var
Yâre giden	görmediğin	onun için	güllerim var
Yollarım var	hallerim var	güllerim var	derdi beni ⁷⁷

⁷⁷ Ali Berat Alptekin, *Öksüz Ozan-Benden Toprak İstenir mi*, Konya, 2003, s. 259.

Sancak 1 (Hasan Sancak, Samsun-Alaçam, 01.01.1956)

Sevgi denen	o cevheri	şu âlemde	arıyorsan
O cevheri	gönüllerde	saklayanı	soruyorsan
Su âlemde	saklayanı	gizletende	yoruyorsan
Arıyorsan	soruyorsan	yoruyorsan	bil insanda
Ehl-i aşka	mum olup da	çakmağını	çaktın ise
Mum olup da	gönüllerde	ateşini	yaktın ise
Çakmağını	ateşini	özümleyip	baktın ise
Çaktın ise	yaktın ise	baktın ise	bul insanda
Âşık <i>Sancak</i>	bülbül gibi	sen gülünü	seçiyorsan
Bülbül gibi	aşk şarabi	insanlarda	içiyorsan
Sen gülünü	insanlarda	gönüllerde	açıyorsan
Seçiyorsan	içiyorsan	açıyorsan	gül insanda ⁷⁸

⁷⁸ Hasan Sancak, *Küpe*, Samsun, Tarihsiz, s. 64.

Sancak 2

Bir öğretmen	bir öğrenci	sarmaş dolaş	yürüyorum
Bir öğrenci	ağlıyorsa	öğretmenle	soruyorum
Sarmaş dolaş	öğretmenle	burada sevgi	görüyorum
Yürüyorum	soruyorum	görüyorum	gözlüyorum
Ben gördüm mü mutluluğu	imrenirim	dayanamam	
Mutluluğu	bilir misin	özünde mi	boyanamam
İmrenirim	özünde mi	gözünde mi	güvenemem
Dayanamam	boyanamam	güvenemem	özlüyorum
Âşık <i>Sancak</i>	sevgi var da	neye yarar	sirayetsiz
Sevgi var da	ben veremem	diyor ise	dirayetsiz
Neye yarar	diyor ise	gönüldeki	kifayetsiz
Sirayetsiz	dirayetsiz	kifayetsiz	sözlüyorum ⁷⁹

⁷⁹ Hasan Sancak, a. g. e., s. 65.

Sancak 3

Erdemlinin	erdeminden	yararlanmak	istiyorsan
Erdeminden	pay alarak	faydalanmak	has diyorsan
Yararlanmak	faydalanmak	altın konmuş	tas diyorsan
İstiyorsan	has diyorsan	tas diyorsan	Erdemlisin
Bundan feyzin	görerekten	aldı isen	azık sana
Görerekten	şiar edip	bildi isen	yüzük sana
Aldı isen	bildi isen	kaldı isen	tüzük sana
Azık sana	yüzük sana	tüzük sana	her demlisin
Âşık <i>Sancak</i>	bile bile	yanlış yapar	itilirsin
Bile bile	doğru deyip	dönmez isen	atılırsın
Yanlış yapar	dönmez isen	çok ucuza	satılırsın
İtilirsin	atılırsın	satılırsın	şer demlisin ⁸⁰

⁸⁰ Hasan Sancak, a. g. e., s. 63.

Sefil Selimî (Ahmet Günbulut, Şarkışla, 1933-30 Aralık 2003)

Yer yüzünde	gök yüzünde	olan her şey	insanda var
Gök yüzünde	kul özünde	kalan bir huy	vicdanda var
Olan her şey	kalan bir huy	bilen hür bey	imanda var
İnsanda var	vicdanda var	imanda var	imanda var
Gezdim tozdum sormak için	aldım sattım	kâr etmedim	
Sormak için	ömür verdim	geldim gittim	şer gütmedim
Aldım sattım	geldim gittim	derde battım	kör gitmedim
Kâr etmedim	şer gütmedim	kör gitmedim	kör gelmedim
Yüz altında	yüz üstünde	iki yüzün	yüz üstünde
Yüz üstünde	kaşın gözün	dilde sözün	söz üstünde
İki yüzün	dilde sözün	yolcu yolda	iz üstünde
Yüz üstünde	söz üstünde	iz üstünde	iz üstünde
Yüz altında	yüz üstünde	iki yüzün	başa bağlı
Yüz üstünde	kaşın göze	ağzın dile	dişe bağlı
İki yüzün	ağzın dile	gözün göze	kaşa bağlı
Başa bağlı	dişe bağlı	kaşa bağlı	kaşa bağlı
Damar kana	kanlar suya	beden ruha	cana muhtaç
Kanlar suya	gönül aşka	gözler yaşı	sana muhtaç
Beden ruha	gözler yaşı	mide aş	nana muhtaç
Cana muhtaç	sana muhtaç	nana muhtaç	nana muhtaç ⁸¹

⁸¹ Şiir, 26.3.1998 günü tarafımızdan derlenmiştir. / V. MTHKK Halk Edebiyatı Sektörünü Bildirileri II, Ankara, 1997, s. 1-33.

Selvinaz 1

(Hatice Altuk Keşoğlu, Kahramanmaraş-Göksun-Aslanbey köyü, 1969-)

Aşkın ile	düştüm yola	vurdum tele	sazı çaldım
Düştüm yola	vurdum tele	sazı çaldım	sevgi oldum
Vurdum tele	sazı çaldım	sevgi doldum	yâri buldum
Sazı çaldım	sevgi doldum	yâri buldum	âşık oldum
Aşka düştüm	dağlar aştım	yâre koştum	yolu açın
Dağlar aştım	yâre koştum	yolu açın	dertler niçin
Yâre koştum	yolu açın	dertler niçin	Mecnun için
Yolu açın	dertler niçin	Mecnun için	çölde kaldım
Bir gül gibi	sümbül gibi	bülbül gibi	hoş avazım
Sümbül gibi	bülbül gibi	hoş avazım	telli sazım
Bülbül gibi	hoş avazım	telli sazım	Selvinaz'ım
Hoş avazım	telli sazım	Selvinaz'ım	çabuk soldum ⁸²

⁸² Metin Ekici-Pınar Fedakâr-Sıdkı Bahadır Tutu-Mustafa Gültekin-İzzet Kocadağ, *İzmir'de Yaşayan Âşıklar Antolojisi*, İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İzmir, 2014, s. 143.

Sümmanîoğlu -1 (Hüseyin Yazıcı, Erzurum-Narman-Samıkale, 1937-)

Sevdiğimi	bana verin	dünyalığım	yeter bana
Bana verin	dünyalığım	yeter bana	yar bu demde
Dünyalığım	yeter bana	yar bu demde	can bedende
Yeter bana	yar bu demde	can bedende	saklı hem de

Benden bana	yakın olan	cananımı	canda bulsam
Yakın olan	cananımı	canda bulsam	her ezanda
Cananımı	canda bulsam	her ezanda	ifademde
Canda bulsam	her ezanda	ifademde	levh kalemde

Sevdaya	düşen âşığın	aklı başta	zayil olur
Düşen âşığın	aklı başta	zayil olur	ağlar hem de
Aklı başta	zayil olur	ağlar hem de	imtihanda
Zayil olur	ağlar hem de	imtihanda	bin elemde

<i>Sümmanoğlu</i>	ne ararsın	bu dünyada	gülen mi var
Ne ararsın	bu dünyada	gülen mi var	kalan mı var
Bu dünyada	gülen mi var	kalan mı var	yalan mı var
Gülen mi var	kalan mıvöar	yalan mı var	her kelimde ⁸³

⁸³ Şehhalil Baş, *Âşık Hüseyin Sümmanîoğlu Üzerine Bir Monografi*, Sivas, 2018, s. 617. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

Sümmanîoğlu -2

Sevdim de aldım	başka hal oldum	bilmem ki n'oldum	ağyara karşı
Başka hal oldum	bilmem ki n'oldum	ağyara karşı	o yâre karşı
Bilmem ki n'oldum	ağyara karşı	o yâre karşı	aktı gözyaşı
Ağyara karşı	o yâre karşı	aktı gözyaşı	âşık olunca
O yâre karşı	aktı gözyaşı	âşık olunca	yâri bulunca
Aktı gözyaşı	âşık olunca	yâri bulunca	açıldı gonca
Âşık olunca	yâri bulunca	açıldı gonca	bahar gelince
Yâri bulunca	açıldı gonca	bahar gelince	bağbana karşı
Açıldı gonca	bahar gelince	bağbana karşı	göründü bahçe
Bahar gelince	bağbana karşı	göründü bahçe	emretti yüce
Bağbana karşı	göründü bahçe	emretti yüce	vakti gelince
Göründü bahçe	emretti yüce	vakti gelince	insana karşı ⁸⁴

⁸⁴ Şehhalil Baş, a. g. e., s. 618.

Sümmanioğlu -3

Gönül iyi	dinle beni	senden sana	yakın vardır
Dinle beni	senden sana	yakın vardır	gör ki nedir
Senden sana	yakın vardır	gör ki nedir	gönüldedir
Yakın vardır	gör ki nedir	gönüldedir	hülyadadır

Cümle derdin	çaresi var	ne zamanda	hani nedir
Çaresi var	ne zamanda	hani nedir	imladadır
Ne zamanda	hani nedir	imladadır	ne aratır
Hani nedir	imladadır	ne aratır	illâdadır

<i>Sümmanoğlu</i>	arzu bitmez	gücün yetmez	dünyadadır
Arzu bitmez	gücün yetmez	dünyadadır	ukbâdadır
Gücün yetmez	dünyadadır	ukbâdadır	künyededir
Dünyadadır	ukbâdadır	künyededir	Mevla'dadır ⁸⁵

⁸⁵ Şehhalil Baş, a. g. e., s. 616-617.

Yağız Ozan (Arif İnan Yıldırım, Konya, 1991-)

İlgıt ılgıt	esen rüzgâr	döndürüyor	eşyaları
Esen rüzgâr	sana verir	unutturmaz	deryaları
Döndürüyor	unutturmaz	tuttu aşkın	mayaları
Eşyaları	deryaları	mayaları	anlamalı
Leylâ-Mecnun	Aslı-Kerem	gösterdiler	sazlarını
Kerem-Aslı	için yandı	ben anlayım	közlerini
Gösterirler	ben anlayım	aşk-ı deva	sözlerini
Sazlarını	közlerini	sözlerini	dinlemeli
Niceleri	lezzet almaz	hamlık vardır	damağında
Lezzet almaz	hayatında	gençliğinde	yâr çağında
Hamlık vardır	gençliğinde	kötü sözler	kulağında
Damağında	yâr çağında	kulağında	çınlamalı ⁸⁶

⁸⁶ İsmet Alpaslan, *Ağrılı Şair ve Yazarlar*, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2012, s. 527.

Zeyneli (Zeynel Sarı, Sivas-Yıldızeli / İncetaş 1961-24.6.2005)

Ah edip de	şu feleğin	cefasından	ağlayan var
Şu feleğin	kahir dolu	dertlerinden	çağlayan var
Cefasından	dertlerinden	yüreğini	dağlayan var
Ağlayan var	çağlayan var	dağlayan var	bende beni

Dertli bülbül	sevdasından	yaslı kokar	hasret gülde
Sevdasından	gönül seli	coşkun akar	gurbet ilde
Yaslı kokar	coşkun akar	her güzeli	eğleyen var
Hasret gülde	gurbet ilde	eğleyen var	bende beni

Gezer derdim	namelerde	dil mi bilmem	ince tele
Namelerde	sızlar gönlüm	tel mi bilmem	gonca güle
Dil mi bilmem	tel mi bilmem	<i>Zeynel</i> 'i bir	bağlayan var
İnce tele	gonca güle	bağlayan var	bende beni ⁸⁷

⁸⁷ Şiir, 16 Mayıs 1996 günü tarafımızdan derlenmiştir (D.K.)

6. 20 HECELİ SATRANÇLAR

5+5+5+5 duraklı olarak yazılan bu şiirler, koşma kafiye düzeninde kafiyeleşmiştir. Mevcut iki örnekten Posoflu Müdamî'nin şiiri aşk, Zeynel'in şiiri ise millî konuludur.

Kadimî (Kenan Gözcü, Hekimhan / Hacılar köyü, 20 Ağustos 1953--)

Sanadır sözüm	ey benim gözüm	bu derde çözüm	sensin cananım
Ey benim gözüm	bu derde çözüm	sensin cananım	dinim imanım
Bu derde çözüm	sensin cananım	dinim imanım	Yusuf Kenan'ım
Sensin cananım	dinim imanım	Yusuf Kenan'ım	Tez gel amanım
Soldu bağlarım	koptu bağlarım	her gün ağlarım	alındı varım
Koptu bağlarım	her gün ağlarım	alındı varım	dardan da darım
Her gün ağlarım	alındı varım	dardan da darım	gel benim yârim
Alındı varım	alındı varım	gel benim yârim	ben kaldım yarım
<i>Kadimî</i> yasta	söylen eş dosta	gelmiyor posta	şaşkın gezerim
Söylen eş dosta	söylen eş dosta	şaşkın gezerim	candan bezerim
Söylen eş dosta	şaşkın gezerim	candan bezerim	ser tozarım
Şaşkın gezerim	candan bezerim	candan bezerim	okur yazarım ⁸⁸

⁸⁸ Şiir, 21 Haziran 2006'da tarafımızdan derlenmiştir (D. K.)

Sabit Müdamî -2

(Sabit Ataman, Posof-Demirdöven köyü, 1914–1968)

Ey kamer tal'at	müjgâniharret	dü çeşmi afet	mahbub zamansın
Müjgânı herrat	yosma kıyafet	mahbub zamansın	bî-hüsn-i ans
Dü çeşm-i afet	mahbub zamansın	bî-hüsn-i ansın	Belkıs devransın
Mahbub zamansın	bî-hüsn-i ansın	Belkıs devransın	Yusuf Ken'an'sın
Aşkınla doldum	pür-ateş oldum	saçımı yoldum	eyledim figân
Pür ateş oldum	saçımı yoldum	eyledim figân	kıl lutf u ihsan
Saçımı yoldum	eyledim figan	kıl lutf u ihsan	derdime derman
Eyledim figân	kıl lutf u ihsan	derdime derman	mürüvet kânsın
Asilzadesin	bülbül sedasın	bir mehlikasın	vasfın bilinmez
Bülbül sedasın	bir mehlikasın	vasfın bilinmez	aşkın silinmez
Bir mehlikasın	vasfın bilinmez	aşkın silinmez	dengin bulunmaz
Vasfın bilinmez	aşkın silinmez	dengin bulunmaz	ruh-ı revansın
Ey lebi balım	kaşı hilâlim	devlet-i malım	sensin ey nigâr
Kaşı hilâlim	devlet-i malım	sensin ey nigâr	öğmüş gird-i gâr
Devlet-i malım	sensin ey nigâr	öğmüş gird-i gâr	ölürsem eğer
Sensin ey nigâr	öğmüş gird-i gâr	ölürsem eğer	katilim sensin
Çektirme ahı	hubların şahı	takdir İlahî	aşka bidâyet
Hubların şahı	takdir İlahî	aşka bidâyet	kıldı sirâyet
Takdir İlahî	aşka bidâyet	kıldı sirâyet	<i>Müdamî</i> gayet
Aşka nihâyet	kıldı sirâyet	<i>Müdamî</i> gayet	fasih lisansın ⁸⁹

⁸⁹ Bekir Sami Özsoy-Halil İbrahim Ataman, a. g. e., s. 207.

Selvinaz 2

Aşkı çağlayıp	yürek bağlayıp	coşup ağlayıp	gelsene bana
Yürek bağlayıp	coşup ağlayıp	gelsene bana	canımdan cana
Coşup ağlayıp	gelsene bana	canımdan cana	gönlümü sana
Gelsene bana	canımdan cana	gönlümü sana	bağlarım yârim
Delinse yanıım	aksa da kanım	gelirim canım	sana durmadan
Aksa da kanım	gelirim canım	sana durmadan	seni kırmadan
Gelirim canım	sana durmadan	seni kırmadan	gelip yormadan
Sana durmadan	seni kırmadan	gelip yormadan	çağlarım yârim
İçimde ayaz	gelmiyor ki yaz	dertli <i>Selvinaz</i>	senin yüzünden
Gelmiyor ki yaz	dertli <i>Selvinaz</i>	senin yüzünden	bitmez nazından
Dertli <i>Selvinaz</i>	senin yüzünden	bitmez nazından	gelmez yazından
Senin yüzünden	bitmez nazından	gelmez yazından	ağlarım yârim ⁹⁰

⁹⁰ Fatma Ahsen Turan-Özlem Ünalın, *Sazm söziin Ustaları Yaşayan Halk Şairleri VII*, Ankara, 2011, Gazi Kitabevi, s. 244.

Zeynel

Ey aziz vatan	yolunda kurban	bedendeki can	seninle varım
Yolunda kurban	bedendeki can	seninle varım	şanlı diyarım
Bedendeki can	seninle varım	şanlı diyarım	namusum arım
Seninle varım	şanlı diyarım	namusum arım	ebedî yârim
Nur gibi aktı	bir bahar vakti	bağrından çıktı	Mustafa Kemâl
Bir bahar vakti	bağrından çıktı	Mustafa Kemâl	dedi istiklâl
Bağrından çıktı	Mustafa Kemâl	dedi istiklâl	bitti kalmakal
Mustafa Kemâl	dedi istiklâl	bitti kalmakal	arttı vakarım
<i>Zeynel</i> 'dir adım	budur muradım	birlik olalım	istikbâl için
Budur muradım	birlik olalım	istikbâl için	göklerde uçun
Birlik olalım	istikbâl için	göklerde uçun	ufuklar açın
İstikbâl için	göklerde uçun	ufuklar açın	bitsin zarım ⁹¹

⁹¹ Zeynelabidin Makas, *Telli Sazm Hevesiyle*, Amasya, 1995, s. 170. / V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Edebiyatı Seksiyon Bildirileri-II, Ankara, 1997, s. 1-33.

KAYNAKÇA

- Adem Ceyhan Arşivi, Sivaslı Ahmed Fehmi Erturan'ın "Keşkül" Adlı Şiir Defteri.
- Alpaslan, İsmet Ağrılı Şair ve Yazarlar, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2012, s. 527.
- Alptekin, Ali Berat, Öksüz Ozan-Benden Toprak İstenir mi, Konya, 2003.
- Altınay, Mustafa, "Elif' ten Y' ye A' dan Z' ye Şiirler" Sivas, 2008.
- Altınay, Mustafa, Özden Gelen, Sivas, 2009.
- Altınay, Mustafa, Bal Pınarından, Sivas, 2012, Öz Emek Matbaası.
- Arslan, Mehmet, "Divan Şiirinde Satranç ve Satranç İstilahları", *Yedi İklim*, S. 33, Aralık 1992.
- Asaf Yahya, Güneyde Kültür, VI (70), 12.1994.
- Aslan, Namık, "Niğde Bor Kaynaklı Dört Cönk ve Muhtemel Niğdeli Âşıklar", *Akpınar*, S. 25, Ocak-Şubat 2010.
- Âşık Ali Rahmanî, Öğütler Güldestesi, Ankara, 1988.
- Aşkun, Vehbi Cem, Sivas Şairleri, Sivas, 1948.
- Aşkun, Vehbi Cem., Merzifon Şairleri, Merzifon, 1937.
- Ataman, Nur İrem, Posoflu Âşık Hikmet Arifi Ataman, Özkâğıtçılık Matbaacılık, Eskişehir, 2017.
- Balcioğlu, N. R., "Posoflu Müdamî-III", *Türk Folklor Araştırmaları*, VI (149), 12.1961, s. 2584.
- Baş, Şehhalil, Âşık Hüseyin Sümmânîoğlu Üzerine Bir Monografi, Sivas, 2018, s. 617. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Bilgin, Orhan, Merzifonlu İki Şair: Eyüp Sabri-Hıfzî, İstanbul, 1992.
- Bilgin, Rukiye, Âşık Kazancı Hayatı, Sanatı ve Şiirleri, Sivas, 2015. (Basılmamış lisans Tezi)
- Birdoğan, Nejat, "Türk Halk Edebiyatına Divandan Sızmalar", *Türk Folklor Araştırmaları*, IX (183), 10.1964.
- Can, Âşık Erdem, Gurbet Çiçeği, (Haz. Cengiz Gürlek), Sivas, 1996.
- Çatak, Develili Âşık Ali, Bütün Yönleriyle Seyranî, ?, 1992.
- Çıngı, S. 43, Mayıs-Haziran 2017.
- Ekici, Metin -Pınar Fedakâr-Sıdkı Bahadır Tutu-Mustafa Gültekin-İzzet Kocadağ, İzmir'de Yaşayan Âşıklar Antolojisi, İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İzmir, 2014.

- Fedai, Harid, "Kıbrıslı Âşık Kenzî'nin Satrançları", *Türk Bankası Kültür Sanat Dergisi*, S. 15, 9.1994.
- Fedaî, Harid, *Kıbrıslı Âşık Kenzî Divanı III*, Yorum Matbaası, 1993.
- Gulamî Divanı*, İstanbul, 1291.
- Güneyde Kültür*, VI (70), 12.1994.
- Halıcı, Feyzi, *Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri*, Ankara, 1992.
- Hikmet Dizdaroğlu, *Halk Şiirinde Türler*, Ankara, 1969.
- Kavruk, Hasan-Metin Özer, *Geçmişten Günümüze Malatya Şairleri*, Malatya, 2006.
- Kaya, Doğan, "Âşık Erdemli", *Erciyes*, XII (140), 8. 1989.
- Kaya, Doğan, "V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Edebiyatı Seksiyonu Bildirileri II", *V. MTHKK Halk Edebiyatı Seksiyonu Bildirileri II*, Ankara, 1997, s. 1-33.
- Kayıkçı, Ali, *Samsunlu Halk Şairleri*, Samsun, 1991.
- Koca, Âşık Maksut, *Sular Yandı*, Yalın Ses Yayınları, İstanbul, 2007.
- Makas, Zeynelabidin, *Telli Sazın Hevesiyle*, Amasya, 1995.
- Noyan, Bedri, "Ayaşlı Abdi Efendi Cöngünün Tedkiki", *Halk Kültürü* 1984/4, İstanbul, 1985.
- Okumuş, Sait, *Nebzî Divanı*, Konya, 2007. (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi).
- Onat, Avni, *Hadi Divanı* (Osman Zeki Özbilgiç), [İstanbul], 1965.
- Onay, Ahmet Talat, *Çankırı Şairleri*, Çankırı, 1932.
- Onay, Ahmet Tal'at, *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Ankara, 1992.
- [Onay], Ahmet Tal'at, *Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i*, İstanbul, 1928.
- Öcal, Oğuz, M., *Yozgatlı Hüznî*, Ankara, 1988.
- Ömer Kılıç, *İrfan Pınarları*, İstanbul, 1968.
- Önder, Ali Rıza, "Âşık Ali Huzurî Coşkunu", *Türk Folklor Araştırmaları*, II (40), 11. 1952.
- Özder, Mustafa Adil, *Huzurî Divanı* (Yay. Haz. Muammer Demirel), Samsun, 2015.
- Özsoy, Bekir Sami -Halil İbrahim Ataman, *Posoflu Âşık Sabit Müdamî*, Kayseri, 1993.
- Öztunç, Osman ŞahZeMahşer, *Âşıklık Geleneğinde Şiir Tür ve Şekilleri*, *Kâinat Kitaplar*, İstanbul, 2011,
- Polat, Nâzım H., "Ömer Seyfeddin Biyografyasına Ek", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S.1, Sivas, 1995.
- Polatoğlu, Ozan Yusuf, *Mızrabın İstirabı- Âşık Reyhanî Hayatı ve Şiirleri*, Akbaş Müzik Yayınları, İstanbul, 2003.

Sadeddin Nüzhet [Ergun], *Hengamî*, İst., [1933].

Sancak, Hasan, *Küpe*, Samsun, Tarihsiz, s. s. 64.

Şirin, Murtaza, *Aşk Dönünce*, Tüm Halk Ozanları Kültür ve Dayanışma Topluluğu Yay., Ankara, 2005.

Tokmak, Celalettin -Kenan Bilgaç-Refik Kutlu-Bilal Karaman, *Şairler İkliminden Berceste Şiirler-I*, Ankara, 2010.

Tokmak, Celalettin, *Gülendam-Sevda Şiirleri*, Güler Matbaacılık, Ankara, 2010.

Turan, Fatma Ahsen -Özlem Ünalın, *Sazın sözüün Ustaları Yaşayan Halk Şairleri VII*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2011,

Yardımcı, İlhan, *Yaşayan Âşıklarımız (Güldeste)*, Konya, 2007.

Yücel, Bilâl, *Babür Divanı*, Atatürk Kültür ve Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 1995.

